NUMMER 33 DONDERDAG 13 AUGUSTUS 1925 25STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN: Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË: Mr. K. FAUSER, Kisaran, Sumatra's Oostk. t. Z. v. Medan.

Opgericht 21 Maart 1900 door Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIEN: N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

INHOUD: „Pa" van der Steur. — Reisbrieven van den Heer H. F. Tillema. — Het doornige Levenspad. — De nieuwe Minister van Koloniën. — Jaarvergadering „Boeatan". — Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Eur. Pers. II. Uit de Ind. Pers. III. Uit de Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afd.: (Apeldoorn). — Mededeelingen. — Mutaties van 5 tot 12 Augustus.

„Pa" van der Steur.

1865 - 12 Juli - 1925.

Aneta meldde uit Magelang d.d. 13 Juli aan het N. Nieuwsbl.

Gisterenochtend had een huldigingsgodsdienst ... in de overvolle Protestantsche kerk ter herdenking van den 60sten verjaardag van Pa van der Steur, die door den kerkeraad werd binnengeleid ... gewijden zang en orgelbegeleiding.

Pa van der Steur leidde den dienst en deed mededeeling van de ervaringen uit zijn leven en wer-...

... Letteboer hield een schitterende toespraak, ... na overhandiging plaats had van de bijdrage ... gemeente.

... avonds was er feest in het Oranje Nassau ...cht, waarop vele ingezetenen, waaronder ci-... en militaire autoriteiten met hun dames, als... generaal Sachse aanwezig waren.

...sident van der Jagt hield een gloedvolle rede ...n hij pa en moe v. d. Steur hulde. *Namens ...reeniging Oost en West te Den Haag bracht ... hartelijke gelukwenschen over en deed dezen vergezeld gaan van een aanzienlijk bedrag. ...pende f 6666.60 als bewijs dat ook Nederland warme sympathie Pa v. d. Steur blijft geden-...en dat* ginds vele harte sneller kloppen voor ...niging van de nooden van het Indisch kind. ...arna volgde een toespraak van den voorzitter het comité Oranje Nassau, overste Smith, die ...lukwenschen bracht namens de militairen van ...andaarden te Magelang, waarbij zich aanslo-... de vrijmetselaarsloges Tidar te Magelang en ...nitas te Tegal. Hij overhandigde een enve-... met 2200 gulden, bijeengebracht door bur-...en militairen te Magelang.

... een toespraak tot de aanwezige 800 gestichts-...ren, dankte Pa v. d. Steur geroerd voor de ... en de groote belangstelling. Hij deelde mede ... zijne wenschen vervuld kunnen worden. In ... is opgehaald ruim f 40.000; verwacht wordt ...it tot f 50.000 zal aangroeien. Het feest werd ...uisterd door het muziekcorps van het gesticht ...urde tot laat in den nacht.

Reisbrieven van den Heer H. F. Tillema.

Het eiland Saleijer.

Land van klappers, copra en tripang.

Het eerste wat me op Saleijer trof was het buitengewoon aantal kerkhoven en graven langs den weg die naar het Noorden voert.

Menschen wonen er bijna niet!

Vanwaar al die getuigen van den dood?

Niemand, die 't wist!

Eigenaardig was het, dat de „kambodja" er bijna niet voorkwam. Wil die op den steenachtigen bodem niet gedijen? Want steenachtig is deze in hooge mate! Het land herinnerde mij in dit opzicht in sterke mate aan de Kei-eilanden.

Uiterst moeilijk is de aanleg van ladangs. Men bewerkt den bodem met lange, gebogen staken (in den vorm van een boog), waaraan een lange stevige ijzeren punt. Op ± 4 d.M. van het uiteinde bevindt zich een kleine trede. Hierop plaatst men den rechtervoet en drijft door stevig drukken de punt diep in den grond. Drie of vier man staan zoo naast elkaar. Ze werken gelijktijdig. Tegelijk drukken ze dan den stok met een vlugge beweging naar beneden en een flinke kluit aarde raakt los. Door weer, zon en wind verkorrelt ze dan. 't Schijnt een manier van grondbewerking te zijn die zelden wordt toegepast. Wel bewerkt men b.v. in de Bataklanden en op Soemba den grond met stokken. Maar deze zijn niet zoo geperfectionneerd als op het eenzame Saleijer!

Ook de eilandjes in de buurt zijn steenachtig. In den kalkbodem van Bonerate treft men grootere en kleinere kuilen aan, waarin zich wat aarde heeft verzameld. Hierin teelt men klimplanten, b.v. laboe. Met groote moeite wringen zich de menschen door de opening van 't gat om de vruchten te kunnen plukken. In de diepere spleten plant men zelfs djeroekboomen; de kroon steekt er boven uit, den stam ziet men niet!

Saleijer is het land der klappers, der copra.

Daar de bezitters ervan nog al eens in geldverlegenheid verkeeren, verpanden ze die boomen vaak. Ze krijgen er dan 2.50 à 3 gulden per jaar voor, wat overeenkomt met de geheele opbrengst. Die opbrengst wordt door den geldschieter beschouwd als de rente van het voorgeschoten kapitaal. De kleine man kan in de meeste gevallen het voorgeschoten bedrag niet terugbetalen, zoodat hij dan zijn bezit kwijt is. Hoofden schieten het belastinggeld wel voor en krijgen daarvoor klapperboomen in pand. Dat er bij het plukken der klappers elk jaar slachtoffers vallen, schijnt weinig bekend te zijn. Het is een gevaarlijk werk! De slimme Maleier richt er apen op af. Vergis ik mij niet, dan heeft een bestuursambtenaar op Saleijer een paar voor dit doel afgerichte apen ingevoerd. De proef is mislukt. Het schijnt, dat men niet goed wist, hoe de dieren verpleegd moeten worden.

Er schijnt verband te bestaan tusschen het voorkomen van klapperratten, malariaratten en sprinkhanen. De klapperratten zouden de noten aanvreten. Bij regen zou er dan water in komen te staan, waarin malariamuskieten zich zouden vermenigvuldigen. Ratten, in 1884 nog onbekend, vermenigvuldigen er zich sterk. Sprinkhanen, vóór dien tijd een ware plaag voor den landbouwer, zouden nu, omdat de ratten er op azen, geen kwaad meer veroorzaken.

Dat de bevolking de klappertuinen gebruikt om te defaëceeren is wellicht de reden, dat dysenterie er veel voorfkomt. Of op het eiland mijnwormziekte heerscht wist men niet. Wel komt ze op Bonerate veel voor, evenals op Lambego op Kalaoe.

Iets eigenaardigs in zake den coprahandel hoorde ik te Makasser: op Saleijer beconcurreeren twee firma's elkaar. De eene firma kocht pl.m. 70 p[Ct.] van de productie op, de andere pl.m. 30 pCt. [De] prijzen gingen zoodanig de hoogte in, dat ze [..] „roegi" leden. De concurrentie was zelfs van [..] aard, dat op kwaliteit niet werd gelet. In norm[..] omstandigheden is het verschil n prijs tuss[..] goede en mnder goede copra pl.m. f 1 per p[..] Om nu aan de zaak een einde te maken, sloten [..] de firma's een overeenkomst op korten ter[..] (eenige maanden), waarbij aan de grootste fir[..] de handen vrij werd gelaten en deze aan de kle[..] firma voor het niet-op-de-markt-komen f 1000 [..] maand uitbetaalde. De prijzen liepen toen, n[..] meen van pl.m. f 18 per pikol terug tot f 13.50.

Industrie is er op het eiland Saleijer niet. Op [..] primitieve manier maken vrouwen er potten [..] aardewerk. De draaischijf wordt er niet bij [..]bruikt. Bij betalingen geven de menschen [..] voorkeur aan kopergeld; dieven kunnen het m[..]lijk meenemen, omdat het zoo zwaar is, terwijl [..] bij brandt niet smelt. Op de Tijger-eilanden gaa[n] vrouwen ter vischvangst. Alleen in een kleine [..]lip ziet men ze 's morgens in de vroegte er op [..]gaan, recht opstaande in het prauwtje, een [..]boe in de hand. Deze dient tot tripangspies, [..] roeispaan en tot boom. Tegen den avond komen [..] prauwtjes van alle kanten te voorschijn om hu[is] te keeren.

Tripang wordt op de volgende wijze bereid: [..] kwartier koken tot ze half gaar is. Dan laat m[..] ze staan tot ze is afgekoeld. Vervolgens wordt [..] rug overlangs opengesneden en wordt ze weer ee[n] kwartier in zeewater gekookt, waarna ze gaar is. Als dit is afgeloopen, wordt ze in de zon gedroogd. Dit duurt 2 à 3 dagen. Om ze tegen bederf te v[..]waren, kookt men ze veel met den bast van „b[..]ko", wat ze 'n roode kleur verleent. Op veel p[..]sen in het Oosten van den Archipel ziet me[n] tripang op matten in de zon liggen. 't Gerecht [..] er voor Europeesche oogen heelemaal niet sm[..]lijk uit. Chineezen schijnen er van te houden, [..] smaak valt niet te twisten. Wij eten varkensvlee[sch], de Mohammedanen griezelen er van, wij sm[..] van palingen, de Indonesiër gruwt er van en [..] zou men door kunnen gaan! Laat daarom de [..]nees gerust van het in onze oogen onsmake[lijk] zeedier smullen!

Eigenaardig is het, dat men in '16 nog op [..] eilanden in de buurt stukjes puimsteen vond, [..]komstig, naar het heet, van de Krakatau-uitbar[..]sting in 1884!

Voor het bevolkingsvraagstuk is de rechtspleg[ing] op Bonerate van belang. Bij bloedschande we[rden] beide overtreders in een van bamboe gemaakte [..] in zee geworpen. Bij overspel werd de vrouw n[..] op de passar ten toon gesteld en als slavin [..]kocht. De opbrengst werd verdeeld tusschen hoof[..]den en familieleden van den beleedigde. Een over[..]spelige man werd beboet naar gelang van den stand der vrouw.

Het tornen aan dergelijke in onze oogen dra[..]nische wetten heeft in sommige streken van Zuid-Afrika sterke verspreiding van geslachtsziekten ten gevolge gehad en daarmee gepaard gaand uitster[..]ven der bevolking. Op de Tijger-eilanden schoven de hoofden en aanzienlijken vroeger opium. „Thans gebruiken ze Javaansche arak en bolo (toewak, sa[..]goweer), o.a. gemaakt van widjèn (sesamzaad)". (Dat men van een oliehoudend zaad alcoholdran[..]ken zou maken, vind ik wel wat vreemd. Ik geef de mededeeling dan ook onder reserve. — T.). [..]ten is dus... van den drup in den regen gevallen!

En nu wat cijfers, aan de beschikbare verslagen ontleend: aan de influenza van '18 stierven er op Saleijer van de pl.m. 55.000 menschen pl.m. 4000. Op een der eilanden zou de bevolking van 1874 tot 1912 verviervoudigd zijn, wat toegeschreven word[t] aan „rustige toestanden, ontwikkeling van land[..]bouw." Dat een bevolking in één geslacht vervier[..]

...digt, is echter een totale onmogelijkheid! Het noodig verslagen met 'n kritisch oog te lezen, belangrijk ze vaak ook mogen schijnen. Het centage levende kinderen vind ik voor enkele atsen opgegeven als volgt: Bangko 57 pCt., Badjo pCt., Bonelambere 70 pCt., Timorona 53 pCt. at bij de Badjo's het kindersterftecijfer zoo laag zijn, als opgegeven, is natuurlijk ook niet juist! In de verschillende verslagen, die ik onder de gen kreeg, las ik herhaaldelijk: „de kindersterfte zeer hoog." Zij, die eenige aandacht schonken n het bevolkingsvraagstuk, bezagen het alleen n die zijde. Maar er zijn méér kanten aan! Vaak het vooral een kindergeboorte- èn een kindersterfte-vraagstuk. En 't moet in elk geval worden gaan wat primair is: de geboorte of de sterfte! niet alleen op de groote kindersterfte letten en nen: daar ligt de oorzaak!

oor den steenachtigen bodem levert het graven putten moeilijkheden op. Toch vindt men er, 30 Meter diep zijn! Ze zijn indertijd door slagegraven. Waar men moeilijkheden ondervindt, de voorziening in de behoefte aan het allereerwat de menschen noodig hebben: water, vangt regenwater op. Daartoe bindt men een klapblad langs den stam van een klapperboom. Het r, dat langs den stam siepelt, loopt langs het en wordt dan opgevangen in een pot, die er staat. De regenval bedraagt te Benteng ofdplaats van Saleijer) gemiddeld 1436 m.M. jaar. In de maanden Augustus, September en ber valt er heel weinig regen, zoodat er dan t gebrek aan drinkwater is — om van het bad- waschwater niet te spreken!

(Wordt vervolgd.)

Het doornige Levenspad

door

B. R. v. d. MOST.

het Koloniaal Weekblad van 30 April j.l. las met belangstelling het artikel „Een schipkeling op de levenszee" van de hand des Hee- J. F. C. Nienhuis.

mijn ambtelijke loopbaan heb ik reeds meermalen van C., de figuur in voornoemd stuk, ord. Er viel toenmaals wel wat aan te merken zijn houding tegenover het publiek, doch afde op de beschrijving, schijnt hierin veranderekomen te zijn.

is inderdaad iemand van goeden huize, maar vele anderen is ook hij niet in staat geweest hoofd te bieden aan de moeilijkheden des in deze tropische gewesten. In ieder geval het voor dezen man dat hij op eerlijke wijze ht te voorzien in zijn onderhoud. Meerderen het anders en wel door op brutale wijze te en of koopwaar op te dringen. Ik heb hier in het bijzonder op het oog de Europeanen die eze wijze van den dag in den dag leven, trekvan de eene plaats naar de andere. Deels en zij meegesleurd door den maalstroom des deels laten zij zich gewillig meesleuren. De en zijn de zwakke karakters, die de kracht hebben het hoofd boven water te houden, de anderen hun ondergang meer te danken aan een grenzelooze onverschilligheid.

elk werelddeel, in elk land, in elke stad zijn vinden. Het wordt zonder meer aanvaard als verschijnsel. Ook hier in Indië. Zelfs de Inlanverbaast er zich niet meer over. Voor ons Wesgen zit er nochtans een tragisch element in t, welke de oorzaken ook mogen zijn, die aars en gedegenereerden hier rondzwerven, an en zonder eenigen band met het Vaderland. zijn er die in dit land gemakkelijk een goede hadden kunnen verwerven, maar daarin geslaagd zijn, al dan niet door eigen schuld.

Dat de drank te hunnen opzichte vaak een overwinnende rol heeft gespeeld, behoeft hier wel niet uitdrukkelijk vastgesteld te worden. De Indische arak, voornamelijk het clandestiene brouwsel, heeft reeds heel wat leed veroorzaakt. Er zwerft hier rond een jonge man van zeer goede familie, dragende een naam van algemeene bekendheid, vooral in de ambtenaarswereld.

Op jeugdigen leeftijd was hij na zijn eindexamen H.B.S. hier „in de suiker" gekomen. In den beginne ging alles naar wensch. Hij was een ijverig werker. Doch na eenigen tijd kwam zijn robuust karakter weer boven en na woordenwisselingen met zijn chef volgde ontslag. Zoo trok hij van onderneming tot onderneming, het eene ontslag volgde op het andere. Toen kwam de drankduivel die hem dagelijks „afleiding" moest bezorgen en hem bracht in gezelschap van minder gunstig bekend staande lieden. Daarmede was tevens over zijn lot beslist. Thans zwerft hij door geheel Java rond, bedelende, slapende in kampongs of minderwaardige Chineesche dan wel Inlandsche hotels (nauwelijks verdienen zij dezen naam). Zoo nu en dan loopt hij met iets te koop; het laatst met koperen horlogekettingen. Niets en niemand kan hem meer helpen. Eens is het beproefd en werd er voor hem gezorgd voor een betrekking en eenige kleeding. Hij had het maar voor het aannemen. Maar neen, hij kon niet. Toch zou hij weer ontslagen worden. Dan bleef hij maar liever zooals hij was: de gedegenereerde!

't Is opmerkelijk dat dergelijke typen, meerendeels, ondanks het ruwe leven, toch nog levenslustig en vroolijk zijn, zonder dat de drank daaraan behoeft mede te helpen. Hun humor is vaak opvallend.

Maar vraag overigens niet *hoe* ze leven.

Meer uit nieuwsgierigheid ben ik eens een kijkje gaan nemen bij een hunner. In een der achterbuurten trof ik hem aan in een huisje, minder dan een stal, in het midden door een wand in een voor- en achterruimte verdeeld. Het begrip van kamer was hier vreemd aan. Meubilair was niet aanwezig behoudens een paar primitieve houten banken zonder leuning, welke tevens tot slaapplaats dienden. Bij mijn binnenkomst was een dezer meubelstukken ingenomen door een slapenden varensgezel. Een onaangename dranklucht, vermengd met de onzuivere atmosfeer, drukte den stempel op het leven in dit krot. De bewoner, die onmiskenbare teekenen vertoonde te veel aan den drankgod geofferd te hebben, was bezig „voor zijn gast te zorgen", zooals hij mededeelde. Een petroleumblik, gebruikt als kookpan, stond op het vuur dat aangelegd was op den aarden vloer. Een mengsel van rijst, groenten en een brok vleesch werden door elkander geroerd middels een gebroken wandelstok. Gemopperd werd er niet, want het leven zóó was een gewoonte geworden. Ruw en ver van de geringste beschaving.

Dit is één voorbeeld uit velen. Veel verheffends zit er niet in, maar toch kan het zijn nut hebben hierop het licht eens te doen vallen omdat het zoo weinig bekend is wat het laagste in het leven beteekent, meer in het bijzonder in Indië. Men bekommert er zich niet om, schenkt er geen aandacht aan, deels uit gevolg van onbekendheid met het bestaande, deels uit minachting. Ten opzichte van hen, die het degenereeren uitsluitend aan zich zelf te wijten hebben zou deze minachting verklaarbaar kunnen zijn, maar zij die ten onder zijn gegaan als gevolg van persoonlijke eigenschappen, van huis-uit medegebracht, zijn eerder te beklagen en zou men dienen te helpen, desnoods met dwang aan het werk moeten zetten. Dit is nochtans gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Het ligt niet in de bedoeling van dit artikel een beschouwing te leveren over het onderwerp: gedwongen arbeid. Doch wèl kan hier terloops verzekerd worden, dat een Indisch „Veenhuizen" in deze warme landen een nuttige inrichting zou blijken te zijn.

De nieuwe Minister van Koloniën.

De heer Ch. J. I. M. Welter, die in het nieuwe kabinet met de portefeuille van Koloniën zal worden belast, is geboren te 's-Gravenhage, den 6en April 1880; hij studeerde van 1898 tot 1901 aan de toen reeds ten doode opgeschreven gemeentelijke Indische Instelling te Delft, legde met goed gevolg het z.g.n. grootambtenaars-examen af en vertrok kort daarna naar Indië als ambtenaar ter beschikking van den gouverneur-generaal. [1])

Na eenige jaren bij het Binnenlandsch Bestuur

gediend te hebben, ging de heer W. over naar de algemeene secretarie te Buitenzorg en doorliep aldaar verschillende rangen. Tijdens een ziekte-verlof werd hij in 1912 werkzaam gesteld aan het Departement van Koloniën om in 1915 opnieuw zijn intrede te doen in de Buitenzorgsche bureauwereld. Een tweede verlof naar Nederland werd ontijdig afgebroken door eene benoeming, op 27 October 1924, tot lid in den Raad van Ned.-Indië, in welke hooge functie hij een der meest gewaardeerde raadslieden van de Indische Regeering moet zijn geweest. [2])

Thans is de heer Welter — die als om strijd geroemd wordt als een innemende persoonlijkheid van groote bekwaamheden — geroepen om het ministersambt te vervullen.

Zonder overdrijving mag gezegd worden dat zelden of ooit de benoeming van een minister van koloniën met zooveel ingenomendheid werd begroe thans het geval is met den heer Welter. Niet a de Nederlandsche pers, maar ook de Indische (zoover dit reeds is af te leiden uit verschil Aneta-telegrammen), achten de keuze van nieuwen bewindsman om verschillende red bijzonder gelukkig.

Mede in verband hiermede mag dan ook w aangenomen dat deze benoeming inderdaad in opzichten zal strekken tot heil van volk en land Indië.

[1]) In de biografie welke de Residentiebode van den hr. W. gaf (overgenomen in verschillende bladen), is ten onrechte geschreven dat hij in Delft voor ingenieur studeerde. Hoe de Indische bladen er toe zijn gekomen te schrijven dat de hr. W. een Indischman van geboorte zou zijn (en daarin nota bene motieven vonden zijne benoeming toe te juichen), is onbegrijpelijk.

[2]) Volledigheidshalve volgt hier de geheele „staat van dienst" van den hr. W. (ontleend aan de Regeerings-Almanakken).

18 Juli 1902 derde commies bij de afd. agrarische zaken van het Departement van Binnenlands Best. — 24 Dec. 1902 waarnd. adsp. controleur te Karang Anjar (Kedoe). — 12 April 1905 adsp. contr. te Boemidjawa (Pekalongan). — 18 Maart 1906 controleur te Brebes, daarna te Boemiajoe (eveneens in Pekalongan). — 1 Oct. 1908 hoofdcommies Algem. Secretarie (afd. agrarische zaken). — 22 Aug. 1909 chef afd. — 6 Jan. 1910 referendaris Alg. Secretarie. 2 Oct. 1911 als adj. inspecteur voor agrarische zaken (Dep. van Binnenl. Best.) met verlof naar Nederland en daarna werkzaam gesteld bij het Dep. van Koloniën. — 24 Febr. 1915 ambtenaar ter beschikking van den Algem. Secr. — 3 Jan. 1917 secretaris van het Gouvernement. — 13 Mei 1919 eerste secretaris van het Gouv., lid der commissie tot herziening van de grondslagen der staatsinrichting van N.-I. — 2 Mei 1921 algemeen secretaris. — 3 Nov. 1924, na een kortstondig verlof, opgetreden als lid van den Raad van N.-I.

Jaarvergadering „Boeatan".

Op Maandagavond 3 Aug. j.l. heeft Boeatan jaarlijksche algemeene vergadering van aan houders gehouden in haar lokalen aan de straat 19, Den Haag.

De vergadering, onder presidium van mevr. Beresteyn—Tromp, werd geopend met een h lijk woord van welkom, waarna de notulen we gelezen en gearresteerd, waarbij den secretaris, heer J. Petrus Blumberger, een woord van d werd gebracht.

Hierop volgde het jaarverslag. (Zie hierna).

Onder dankzegging werd het verslag gea teerd. Besloten werd het in brochurevorm te drukken en als propaganda-materiaal te gebrui

Het financieel verslag werd ook goedgekeurd, wijl de verificatie-commissie herkozen werd.

De leden van den Raad van Beheer, die vol de statuten jaarlijks aftreden en terstond her baar zijn, werden allen herkozen.

De voorzitster sprak den wensch uit, dat de komst van aandeelhouders op de jaarvergad voortaan beter moge zijn. Ofschoon het sei waarin deze bijeenkomst viel, natuurlijk absentie verklaart, waren toch vele leden der paganda-commissie van Boeatan aanwezig.

Dank werd gebracht aan de steunpilaren Boeatan, waarbij applaus de woorden ondersteun

De rondvraag leverde de mededeeling op, dat waarom de inzending van Boeatan op de tento stelling in Parijs niet heeft kunnen plaats den. *)

Hierop werd de vergadering gesloten.

*) Hierover een volgende keer in de rubriek „K Kunstnijverheid en Huisvlijt" meer. — Red.

Een-en-twintigste Jaarverslag van „Boeatan" over 1924.

Beginnen wij met de *commercieele* zijde Boeatan's werkzaamheid in beschouwing te nem dan valt te constateeren, dat de geldelijke uitk sten blijkens de overgelegde balans en de wi en verliesrekening, bevredigend zijn geweest.

De winst, gemaakt met den handel in artik van Oost- en West-Indische kunstnijverheid huisvlijt, heeft bijna 100 % meer bedragen da 1923. Op zich zelf beschouwt, geeft dit feit r tot tevredenheid. Stelt men echter het beloop winst van bijna *f* 4000.— tegenover de ge vaste en noodzakelijke uitgaven van ten naaste

000.—, dan ligt het in de rede, dat andere bronn van inkomsten, gelegen buiten het eigenlijke rein van handel en nijverheid, bezwaarlijk gevst konden worden. Brengt in het algemeen elke nstzaak uiteraard groot risico met zich mede, eveel te meer geldt dit van Boeatan's op bescheiin voet gedreven handel in producten van Insche kunstnijverheid en huisvlijt, welke over het gemeen nog veel te weinig waardeering vinden het Nederlandsch publiek.

Uit de overgelegde verantwoordingsstukken lijkt, dat de posten: „tentoonstellingen en feesten", mede „déjeuner- en theesalon", niet onbelangke baten opleverden, welke ook in dit verslagr onmisbaar waren om het bedrijf, met de daarn verbonden permanente tentoonstelling, behoors in stand te houden.

Hier ligt het *sociaal-economisch* terrein, waar de gen loopen, die tot het door Boeatan nagestreefd l voeren. Brachten zij niet steeds velerlei bearen van geldelijken en anderen aard met zich de, dan zouden tentoonstellingen buiten Den ag in de verschillende provinciën, ook buitensds te houden, bij uitstek geschikte gelegenheid den om, overeenkomstig Boeatan's streven, de angstelling voor de Indonesische volkskunst en rdoor een wederzijds waardeerende samenleving schen Oost en West te bevorderen.

Melding valt in dit verband te maken van een toonstelling, welke door Jkvr. D. v. Schmidt auf enstadt, met de zeer gewaardeerde medewerking n H.M.'s Gezant, Graaf van Limburg Stirum, in voorjaar van 1924, te Caïro werd gehouden. ze tentoonstelling was, dank zij de uitnemende ze waarop zij was opgezet, een groot succes. Een ord van dank aan de organisatrice moge ook r worden uitgesproken.

Een belangrijke tentoonstelling heeft Boeatan in uni 1924 gehouden in de z.g. Gothische zalen, elegen tegenover het Koninklijk paleis te 's-Gravenhage, welke voor dat doel door H.M. de Koningin willend in gebruik waren afgestaan. De tennstelling mocht zich verheugen in een bezoek H. M. de Koningin-Moeder en van Z. K. H. den ns der Nederlanden. Een groote attractie werd ormd door de prachtige collectie geschenken, lke ter gelegenheid van het Regeeringsjubileum-23 door Indische vorsten en landsgrooten en door bevolking van Timor en onderhoorigheden aan Koningin waren aangeboden en door Hare jesteit welwillend ter bezichtiging gedurende de toonstelling werden afgestaan. De hooge wann dier zalen konden, dank zij deze zeldzame llectie, aangevuld met mooie inzendingen van rscheidene kunstliefhebbers, worden gedrapeerd t prachtige weefsels uit verschillende landen van den Indischen Archipel. De loffelijke reidwilligheid, waarmede de verzamelingen ten bruike werden afgestaan en de krachtige hulp, r de dames van Boeatan's Propaganda-Comité toond, hebben deze interessante expositie met re attracties in elk opzicht tot een groot succes maakt. Een woord van hulde en dank aan allen, gedurende deze tentoonstelling door hun onvereiden arbeid de belangstelling voor de Oost- en st-Indische kunst in ruimen kring hebben aanakkerd, vinde almede hier zijn plaats,

Ook gedurende het verslagjaar werden drukchte „Boeatan-avonden" gegeven, met het doel, den geestelijken band met Indië in dit „doorgshuis voor Indische kunst" te onderhouden en versterken. Zoo hield de heer P. A. J. Moojen interessante causerie met lichtbeelden over li, zijn mooie tempels en zijn kunstzinnige beking, en gaf Mevrouw W. van der Meulen—lle, vroeger directrice der Haagsche Kantschool, n met groote belangstelling door vele dames gegde uiteenzetting van het kantklossen in de ansche Bovenlanden en van de pogingen, door r, in opdracht der Regeering, ter plaatse gen, om dat handwerk vooruit te brengen; in het bijzonder door te trachten er een loonende volksindustrie van te maken. Dat dit laatste niet is gelukt, vindt zijn gereede verklaring in de omstandigheid, dat de Sumatrasche kantwerkster dit handwerk beoefenen wil als huisvlijt, waarvan het product strekt voor eigen gebruik of voor verkoop als kleine bijverdienste. Een door den heer M. A. Bouman gehouden lezing bij de interessante tentoonstelling in Boeatan's toonkamers van zijn zeldzame collectie van Dajaksche kunstproducten was mede een groot succes.

Uit de verschillende deskundige uiteenzettingen bleek, hoe zoowel in Bali als in Borneo en Sumatra op het gebied der volkskunst, door waardeering en aanmoediging van onze zijde, véél valt in stand te houden en te bevorderen.

Door dergelijke Indische avonden en attracties in en buiten Boeatan's lokalen heeft de Raad van Beheer, gesteund door een kring van ijverige medewerksters, voor zoover de beschikbare geldelijke middelen het mogelijk maakten, er naar gestreefd op de belangstelling voor de Indonesische kunst in hare onderscheidene uitingen levendig te houden.

Groote aantrekkingskracht voor een geregeld bezoek aan Boeatan's toonkamer en verkooplokaal bleef het déjeuner- en theesalon uitoefenen. De op werkdagen dagelijks geboden gelegenheid om de Indische lunch met wat er aan annex is en de namiddagthee met Indische versnaperingen te gebruiken, te midden van de uitgestalde kunstvoorwerpen, is gebleken inderdaad een doeltreffend middel te zijn, om de belangstelling voor Boeatan's streven op het gebied der Oost- en West-Indische volkskunst in ruimen kring gaande te houden en aan de onderscheidene uitingen en opvattingen dier kunst, ook in niet-Indische kringen, bekendheid te geven.

Op zeer beperkte schaal gedreven, biedt dit noodzakelijk geworden nevenbedrijf met zijn regelmatig wederkeerende, vaste inkomsten, dank zij de onmisbare, belangelooze hulp en medewerking van het Dames-Comité, een ware uitkomst voor Boeatan's budget, dat, bij gebreke van éénige subsidie van openbare of particuliere instellingen, geheel op zich zelf is aangewezen.

In tegenstelling met de bate uit den kunsthandel, nam die uit het z.g. restaurantbedrijf in 1924, vergeleken met het voorafgegane jaar, met slechts 24 % toe.

Ten einde een doelmatig beheer en een goede contrôle mogelijk te maken, werd besloten om de scheiding tusschen Boeatan's hoofd- en nevenbedrijf verder door te voeren. In verband hiermede werd een proef genomen met de aanstelling van bezoldigd Europeesch personeel voor het toezicht op de lunch- en theegelegenheid. Deze proef voldeed echter niet en moest tegen het einde van het verslagjaar worden gestaakt. Een later opnieuw ingezette, doeltreffender organisatie leverde een volledig succes op, dat eerst in het volgend jaar tot uitdrukking zal komen.

Van de bereidwillige diensten van Mevrouw J. L. M. Petrus—Blumberger, adviseuse voor huishoudelijke aangelegenheden, en van de heeren Mr. J. Duparc, Edw. H. Soesman en J. D. Ros, adviseurs, respectievelijk voor juridische, financieele en artistieke aangelegenheden, werd ook in het verslagjaar een dankbaar gebruik gemaakt. De heer Soesman moest in den loop van dat jaar wegens vertrek buitenslands zijn functie nederleggen.

Aan de directrice Mevrouw H. Koch—Giese werd, op haar verzoek, met ultimo September 1924 ontslag verleend, onder dankbetuiging voor den door haar verrichten arbeid. In hare plaats werd Mej. W. H. A. Royen als beheerster van het kunstbedrijf door den Raad van Beheer aangesteld.

In de samenstelling van den Raad van Beheer kwam in het verslagjaar verandering, doordat de Secretaris, de heer M. Zandveld, zich niet herkies-

Haarlem en Omstreken.

baar stelde; in zijn plaats werd benoemd de heer J. Th. Petrus Blumberger.

In November 1924 gaf de Presidente uitvoering aan haar reeds lang gekoesterd plan om een reis te maken naar Indië, in hoofdzaak om aldaar in het belang van Boeatan's doel en streven werkzaam te zijn; in verband waarmede zij, op uitnoodiging van de leden van den Raad van Beheer, zich bereid verklaarde om op hare reis over Java, Bali en Sumatra plaatselijke aankoopen te doen van artikelen van kunstnijverheid en huisvlijt, alsmede om relaties aan te knoopen met kunstnijveren en met personen en lichamen, die in de Indonesische kunst belang stellen.

Als gevolg hiervan zal Boeatan's voorraad van kunstnijverheid- en huisvlijt-artikelen meer en meer kunnen toenemen, zoodat het zeer wenschelijk zal zijn om daarvan zooveel mogelijk, ook buiten 's-Gravenhage, tentoonstellingen met verkoop te houden. Hulp van belangstellenden in Boeatan's streven zal hierbij hoogst welkom zijn.

De Raad van Beheer,
G. VAN BERESTEYN—TROMP, *Voorzitster.*
C. VAN ASSEN—SOL.
B.nesse W. VAN LYNDEN—VON SCHMIDT AUF ALTENSTADT.
J. Th. PETRUS BLUMBERGER, *Secretaris.*
R. FRANCIS, *Penningmeester.*

ans op 31 December 1924.

Debet.

Aandeelen in portefeuille	*f*	4600.—
Kassa	„	33.63
N. Handel Maatschappij	„	4000.—
Scheurleer & Zn.	„	330.93
Diverse debiteuren	„	2237.03
Goederen in magazijn	„	7259.68
Voorraad thee	„	336.85
Inventaris	„	1.—
Verlies vorige jaren	„	12222.28
Totaal	*f*	31021.40

Credit.

Kapitaal	*f*	30000.—
Diverse crediteuren (consignatarissen)	„	1021.40
Totaal	*f*	31021.40

Verlies- en Winstrekening over 1924.

Debet.

Goederen in magazijn (afschrijving)	*f*	255.22
Inventaris	„	842.60
Salarissen	„	1396.63
Verlichting	„	251.43
Assuranties	„	207.15
Huishuur	„	2200.40
Onkostenrekening	„	1442.11
Belastingen	„	457.23
Telefoon	„	159.—
Kantoorbehoeften en gedrukten	„	229.41
Verwarming	„	268.98
Porti en telegrammen	„	92.93
Verlies vorige jaren (afschrijving)	„	1527.72
Totaal	*f*	9330.81

Credit.

Verkoop goederen (winst)	*f*	3987.71
Verkoop Thee (winst)	„	144.77
Restaurantbedrijf	„	3628.38
Tentoonstellingen en feesten	„	1304.15
Rente- en koersverschillen	„	259.80
Limonaderekening	„	6.—
Totaal	*f*	9330.81

Nota van Toelichting bij de Verantwoording over

Over het algemeen was 1924, gelijk uit de antwoordingsstukken moge blijken, een jaar wederopleving en van vooruitgang.

De totale omzet vermeerderde van *f* 7970. *f* 9330.81.

De inkomsten uit den kunsthandel kwamen *f* 2067.21 op *f* 3987.71; die uit het z.g. restau bedrijf van *f* 2933.97 op *f* 3628.38. De baten tentoonstellingen en feesten verminderden da tegen van *f* 2572.66 tot *f* 1304.15. Ook hierin zoo mogelijk verbetering moeten komen.

Wat de uitgaven betreft, zijn verschillende ten toegenomen. De gewone uitgaven, w.o. staan: huishuur, belastingen, assurantie, sen, telefoon, verlichting en verwarming, toe van *f* 4468.81 tot *f* 4940.82; de vermeer werd veroorzaakt door verhooging van de neele belasting en van de salarissen.

Buitengewone uitgaven hadden plaats ten hoeve van het onderhoud en de kleine herstel en verbeteringen aan de verschillende lokalen, mede voor aanschaffing of vernieuwing van in tarisartikelen, alsook voor aanleg van electr installaties.

In tegenstelling met het vorig verslagjaar ko de kosten van het bedrijf in zijn vollen om worden gedekt door de gemaakte winsten. Op verlies van vorige jaren kon een bedrag *f* 1527.72 worden afgeschreven.

Het verlies bedroeg op het einde van het vers jaar *f* 12.222.28. Bij de beoordeeling van dit deelig boeksaldo moge men in aanmerking ne dat het aandeelkapitaal van nominaal *f* 30. strekte tot grondslag van een instelling welke wel om technische redenen gegoten in den vo van een naamlooze vennootschap, feitelijk sociaal-economisch doel nastreeft.

Intusschen heeft elke maatregel, om het nad saldo tot geringe afmeting te brengen en zoo lijk op te heffen, de volle aandacht van den van Beheer.

N.B. De balans en de winst- en verliesreke over 1924 zijn nagezien en goedgekeurd door verificatie-commissie, bestaande uit Mevrouw van der Zwet—Dil en de Heeren K. H. H. Bennekom en F. H. A. van der Brugh.

Van Week tot Week.

4—10 AUGUSTUS.

M. M. F. Luppes. † Te 's-Gravenhage is, in den dom van 76 jaar, overleden de heer M. M. F. pes, gepens. kapitein van het Oost-Ind.-leger.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot der in de Orde van Oranje-Nassau pastoor Geurtjens, hulppriester in het missiegebied paters van het H. Hart van Jezus van Tilburg Zuid-Nieuw-Guiné.

De Jaarbeurs te Bandoeng. Het Alg. Ind. Dagbl. anger Bode) deelt mede dat de jongste Ned. dische Jaarbeurs in totaal werd bezocht 146.348 personen, tegen de vijfde (in 1924), 121.185.

A. W. Renssen †. Te Weltevreden overleed den Augustus de heer A. W. Renssen, hoofdvertegen woordiger van de Oost-Borneo Maatschappij.

De Inlanders in den Provincialen Raad. Volgens Java Bode is de Regeering niet voornemens de uitspraak van den Volksraad, waarbij landers een meerderheid in den Provinciale Raad moeten hebben, te volgen. (Aneta, 4 Aug.)

L. Marcal. † Te Apeldoorn is overleden de heer Marcel, gepens. kapitein van het O.-I. leger.

Tramaanleg op Borneo? De heer P. A. Roelofsen, recteur van het Dep. van Gouvernementsbedrijven bezoekt, alvorens met verlof naar Nederland vertrekken, het eiland Borneo, ten einde zich oordeel te vormen omtrent de wenschelijkheid van tramaanleg aldaar.

Pangeran Hario Djatikoesoemo. Aneta seint: De derlandsche studieplannen van Pangeran Ha

...jatikoesoemo worden tegengesproken. Hij heeft ...on-activiteit aangevraagd ten behoeve van het ...rganiseeren van de troepen van den Soenan.

...Soeters. † Te 's-Gravenhage is in den ouderdom ...an 71 jaar overleden de heer J. C. Soeters, oud-...uitenant der Inf. O.-I.-leger en oud-hoofdadmini-...strateur der Kendalsche suikerfabrieken op Java.

...ndische faculteit te Utrecht. Het Kon. Besluit, ...houdende vergunning tot vestiging van bijzondere ...leerstoelen aan de Universiteit te Utrecht, zal, ...volgens de Tel., binnen enkele dagen het licht ...zien. Alle instanties adviseerden in gunstigen zin.

...hoogovenbedrijf. Bandoeng, 5 Aug. (Aneta). Vol-...gens de Preangerbode keert de heer ir. Van der ...Waerden spoedig naar Indië terug. Hem werd, ...naar verluidt, drie millioen gulden ten behoeve ...van de verdere voorbereiding voor het hoogoven-...bedrijf toegestaan.

...enstaking te Semarang. De werkstaking bij het ...Prauwenveer te Semarang, welke zich gaandeweg ...uitbreidde tot 1100 man, benevens een klein deel ...van het personeel der sleepbooten (Anetabericht ...van 5 Aug.), bracht groote ontwrichting van het ...havenbedrijf (een Londensch blad schreef zelfs ...dat het geheel stil lag) schijnt te verloopen. Door ...grooten aanvoer van koelies uit Batavia en andere ...plaatsen, aanneming van een groot aantal Euro-...peesche werkloozen en met behulp van stuurlie-...den en machinisten der Kon. Paketvaart Mij. gaan ...de werkzaamheden bij het Prauwenveer langza-...merhand beter.

Een nader Londensch telegram bevat eveneens ...het bericht dat de toestand is verbeterd. Het la-...den en lossen is mogelijk. De ophooping van goe-...deren is niet van ernstigen aard.

...rafenstaking te Semarang. Semarang, 10 Aug. (Aneta). De drukkersstaking alhier is bijkans al-...gemeen; de werklieden van het dagblad „De Lo-...comotief" komen gedeeltelijk binnen; het Alge-...meen Handelsblad voor Ned.-Indië verschijnt in ...beperkte oplaag.

Aneta seinde nader: De staking aan De Loco-...motief is na een conferentie opgeheven.

...olonisatie-vraagstuk. Een interdepartementale commissie zal ingesteld worden ter bestudeering ...van de vraag of het kolonisatie-terrein in Kota-...Agoeng in de Lampongsche districten moet uit-...gebreid of verplaatst worden. (Aneta, 9 Aug).

...aris van den nieuwen Minister van Koloniën. ...Aneta meldt d.d. 10 Aug.: De heer E. A. Zeilinga, ...referendaris ter algemeene secretarie vergezelt ...den heer Welter (die den 26en dezer met de Gro-...tius naar Nederland vertrekt) als secretaris.

...offabriek op Celebes. Volgens het Soer. Handelsbl. ...zijn begin Juli twee Amerikaansche ingenieurs van ...Java naar Celebes vertrokken. Zij vertoeven thans ...in de omstreken van Enrekang, waar zij nagaan ...de mogelijke oprichting van een stikstoffabriek ...nabij de groote watervallen in de Mamassa-rivier.

...cheiding. Bij Kon. Besluit is benoemd tot Offi-...cier in de Oranje Nassau-orde Jhr. J. C. van Cit-... te Soerabaja.

...V. A. in de Lampongs en Palembang. Aneta seint ...d.d. 9 Aug. dat de H. V. A. 500.000 bouws grond ...aanvroeg op de grens van de Lampongsche dis-...tricten en Palembang. Het voornemen hierbij is ...een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid ...van rubber- en oliepalmcultuur.

...idkundige vondst op Bali. De correspondent van ...het Soer. Handelbl. te Singaradja meldt, dat de ...heer W. O. J. Nieuwenkamp in Midden-Bali half ...bedolven een relief ontdekte, lang 33 M. en hoog ... M., voorstellende een jachttafereel met levens-...groote figuren, waaraan een kluizenaarswoning in ...den trant van het rotsklooster te Tampaksiring. ...Omtrent de blootlegging wordt overlegd.

...Overzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

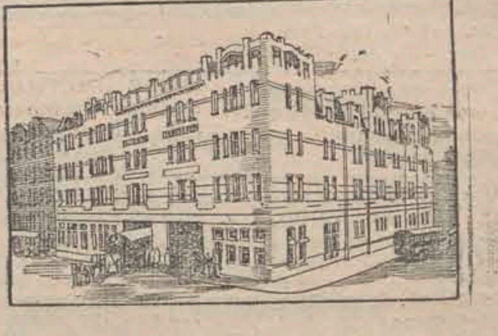
Volksraad (vervolg).

...Locomotief (29 Juni t/m 6 Juli) en het *Bat. Nwsbl.* ...7 Juli) vervolgen hunne verslagen. Zij betreffen *...Uitspraken van den Volksraad; De B.B.-begrooting; ...Begrooting voor Marine; De Oorlogsbegrooting; De Regeering over Financiën; De Volksraad en de Justitie; Het Regeeringsantwoord in tweeden termijn op Financiën; Communisme in het Leger; De Regeering en het Onderwijs; De Volksraad en de Indische Financiën; Uitspraken van den Volksraad; Justitie in den Volksraad; De heer Bodenhausen over leeningen en schulddelging.* Het *Bat. Nwsbl.* geeft Overzichten van *Civis* en *De Loc.* (1 Juli) een hoofdartikel over *De instelling der provincie Mataram.*

Over de ontworpen en in den Volksraad te behandelen *nieuwe overeenkomst met de K(on.) P(aketv.) M(ij.)* schrijft het *Bat. Nwsbl.* (29 Juni): Dergelijke onderwerpen blijven echter moeilijk te beoordeelen. Waar zoover ons bekend geen enkele all-round koopvaardijman in dienst van het Gouvernement is, geschikt om deze materie te beoordeelen, vreezen wij, dat bij de voorloopige onderhandelingen tusschen Regeering en K. P. M. deze laatste eenige slagen voor had en het zal voor den Volksraad zaak zijn, zich van Regeeringswege alle inlichtingen te laten verstrekken over de wording der ontwerp-overeenkomst. Eerst dan zullen de leden over het al dan niet urgente der aangebrachte wijzigingen kunnen oordeelen. De tot nu toe gegeven toelichting, dat de verhooging der zelfkosten van de K.P.M. die vermeerdering van vergoeding noodzakelijk maakt, is wel wat al te sober en bovendien in strijd met het over het algemeen bevredigend dividend, dat de K.P.M. steeds heeft kunnen uitkeeren. Zijn er bezwaren van welken aard ook om die toelichting in het openbaar te geven, dan geschiede dit in comité-generaal, doch moge dan uit de stemming overtuigend blijken, dat de Volksraad den indruk heeft ontvangen, dat de koorden der gouvernementeele beurs niet verder dan beslist noodig is, worden geslaakt!

De heer *G. G. van der Kop* vertelt in *De Loc.* (3 Juli) over zijn reis *Naar de boorden van de Irrawaddy.* Er wordt in Indië nog al eens geklaagd over de z.g. hooge passagetarieven van de K.P.M. Doch thans is schr. gebleken, dat men terzake toch niet al te vlug met een oordeel moet zijn, want dat de accomodatie, die men op vele buitenlandsche lijnen voor die lagere tarieven krijgt, er dan ook naar is. Zelfs vele schepen van de minder belangrijke trajecten der K.P.M. onderscheiden zich gunstig van die der British India Steam Navigation Co., die blijkbaar van het pasagiersvervoer niet al te veel werk maakt. Want *„the good ship Edavana"* van deze maatschappij, waarover schr. in zijn vorigen brief schreef, is een allesbehalve goed schip gebleken, en hij is ervan overtuigd, dat indien de K.P.M. dergelijke accomodatie aan haar passagiers verschafte, zij met hare tarieven misschien nog wel billijker zou zijn dan de B.I.

De Regeering sluit zich aan bij die leden, die zich verzetten tegen het denkbeeld, hetwelk door anderen werd in overweging gegeven, om de verdere exploitatie der *goud- en zilvermijnen in Benkoelen* te staken en het bedrijf zoo mogelijk van de hand te doen. Ook zij staat nog op het standpunt, dat de laatste jaren werd ingenomen en in den Volksraad uitgesproken, namelijk dat eene staking van het bedrijf onder de huidige omstandigheden reeds uit zuiver financieele overweging niet verantwoord zou zijn. Over 1924 heeft immers de exploitatie, welke nog met een incomplete oveninstallatie moest werken, een bedrijfsoverschot opgeleverd van rond *f* 830.000, terwijl ook de eerste 5 maanden van 1925 gemiddeld een bedrijfsoverschot van rond *f* 75.000 's m. te zien gaven. Is — zooals voor 1926 begroot werd — de capaciteit der installaties tot het volle vermogen opgevoerd, dan zal maandelijks voor rente en aflossing een grooter bedrag opgebracht kunnen worden. Er is dus vooralsnog geen enkel motief aanwezig, om in afwachting van welke beslissing ook, het bedrijf, dat thans in ieder geval blijkens de maandelijksche publicaties geregeld nog een som gelds opbrengt, te gaan staken. Hoe lang het bedrijf in de toekomst met voordeel zal kunnen worden voortgezet, is een andere vraag. Dit zal van zelf sprekend, afhangen van de hoeveelheid met voordeel ontginbaar erts, die reeds aanwezig is en nog verder zal worden aangetroffen. De vooruitzichten daaromtrent zijn op dit oogenblik niet zeer gunstig. De reeds eerder aangetoonde en thans nog beschikbare ertsreserves bedragen niet meer dan rond 150.000 tons, dus voor 3 à 4 jaren volle productie, in welke jaren de verdere exploratie door het bedrijf kan worden voortgezet en bekostigd. Tot nog toe heeft deze weinig opgeleverd, doch, evenals bij de particuliere goudontginningen in dit land bij herhaling en nog onlangs is voorgekomen, kan dit vrij plotseling veranderen;daarvan is echter vooruit zoo goed als niets te voorspellen. Een goud- en zilvermijn is en blijft uit eigen aard een speculatieve onderneming; een algemeen bekend feit, waarop ook terdege is gewezen door de autoriteiten en colleges, die destijds hebben medegewerkt tot de in 1915 door de Staten-Generaal genomen beslissing om de *Tambang-Sawahmijnen* van Gouvernementswege te doen ontginnen.

In dezelfde *Memorie van Antwoord* wordt het artikel in het „*Soer Hbl.*" (20 Mei 3e bl.), getiteld „*De Goud- en Zilverklucht*", weerlegd. (*B. N.* 3 Juli).

Wenscht men inderdaad moderne, vlugge verbindingen, dan zal men die niet anders dan door de lucht kunnen bewerkstelligen; met vliegtuigen kunnen reizigers en post binnen weinige uren van Oost naar West worden overgebracht en de *Kon. Luchtvaartmij.* houdt niet op er de aandacht op te vestigen. In het „*Bat Nwsbl.*" (29 Juni *M. O.*) is te lezen hoe de directie dezer maatschappij pleit voor het scheppen van *een luchtverbinding tusschen Batavia en Soerabaja.* De Regeering blijkt — volgens *J.* in het *Bat. Nwsbl.* (1 Juli) — allesbehalve optimistisch te staan tegenover de voorstellen van de K. L.-M. De mededeeling aan den Volksraad, luidende „dat volgens Haar meening binnen vele jaren geen rendabel bedrijf verwacht kan worden en dat het belang van het in stand houden van een dergelijk bedrijf voorshands niet opweegt tegen de financieele offers, welke voor die instandhouding gevergd worden", zal stellig op de enthousiasten op luchtvaartgebied de uitwerking van een koude douche gehad hebben. Hetgeen niet bijster aangenaam is, maar zonder meer geaccepteerd zal moeten worden. De gevolgtrekking is gewettigd, dat de Regeering financieel zeer stellig niet zal medewerken aan het totstandkomen van luchtverbindingen. Zij laat het hier dus weder aankomen op het particulier initiatief. Aangenomen moet niettemin worden — zoo besluit het hoofdartikel — dat zij, die over de voorstellen te oordeelen hadden, geen enkelen kant van dit vraagstuk onbezien hebben gelaten, zoodat wij er in dienen te berusten, *dat de luchtverbindingen voor deze kolonie voor geruimen tijd tot de luchtkasteelen zullen blijven behooren.* Hetgeen in breeden kring betreurd zal worden.

De Indische Ondernemersbond.

Het *Soer Hbl.* (29 Juni) geeft een verslag van de groote rede op 27 Juni te Weltevreden gehouden op de algemeene ledenvergadering van den Indischen Ondernemersbond door den voorzitter, den heer *Van der Meulen.* De volgende punten werden besproken: *Overheid en ondernemer; Het particulier initiatief; Overheidsdwang; De winstaandeelkassen; De belastingen; De bestuurshervorming; Sociale wetten; De Staatsinrichting; De Inlandsche beweging; De reorganisatie der bergcultures.*

Een telegram meldde den 4den Juli aan „*De Sum. Post*", dat *de reorganisatie der bergcultures* op Java thans vrijwel haar beslag heeft gekregen. Deze reorganisatie heeft — volgens *De Sumatra Post* (6 Juli „*Het Plantershart*") — heel wat voeten in de aarde gehad; zij heeft een grooten tegenstand uitgelokt van de zijde der planters. Het was een van de zeldzame gelegenheden, waarbij de planters en masse tegenover de eigenaars kwamen te staan. De organisatie zelf is noodig geworden als tegenhanger tegen de plannen der Regeering inzake de gedwongen *vorming van landbouwkamers.* En als zoodanig ging men over het algemeen dan ook wel accoord met de ontworpen organisatie, die in ieder geval haar basis vond in het particulier initiatief. *De ontwerpen van de commissie,* die zich met de reorganisatie der bergcultures bezig hield, bevatten de oprichting van een cultuurbond, dus een *rubberbond,* een *koffie-,* een *thee-* en een *kinabond.* Deze vier bonden vereenigen zich andermaal tot een centrale vereeniging, *het Algemeen Landbouwsyndicaal,* hetwelk dus een vereeniging zal zijn van vier leden. Voor het locale werk wordt die organisatie verdeeld in plaatselijke kringen, zoodat in een bepaald gedeelte, bijv. West-Java, de kringen van de vier bonden samenvallen. Voor het locale werk wordt die organisatie verdeeld in plaatselijke kringen, zoodat in een bepaald gedeelte, bijv. West-Java, de kringen van de vier bonden samenvallen. Het was tegen de instelling van deze „kringen" en tegen de opheffing van de landbouwvereenigingen, dat de tegenstand van de planters zich richtte, zoomede tegen centralisatie van het „gezag" in een enkel punt. Men zag hierin een vermechaniseering van het landbouwbedrijf in Indië, waardoor de positie van den planter een geheel andere dreigde te worden dan tot dusverre het geval was.

Ook ter Sumatra's Oostkust meent de „*Sum. Post*" vooral bij de grootere maatschappijen een drang in dezelfde richting te bespeuren, in de richting van het „zetbazentype". Nu is er wel iets natuurlijks in die richting gelegen — meent het blad. — Een groote onderneming brengt bijna vanzelf een zekere papieren bureaucratie en een papieren beheer met zich mede, een stroom van uniforme, gelijkluidende voorschriften, bepalingen en regelingen en zelfs de wetenschappelijke voorlichting biedt het gevaar van te sterken mechanischen arbeid. Maar het wil de „S. P." toeschijnen, dat *het persoonlijke element, het persoonlijke locale beheer* nog steeds een factor van zeer groote beteekenis vormt, een factor, die ook in de toekomst niet gemist zal kunnen worden op straffe van schade aan het bedrijf en daling van de efficiency.

Het verdronken land ter Sumatra's Oostkust.

De *Deli Crt.* (30 Mei, 29 en 30 Juni, 1 en 4 schrijft over *het verdronken land ter Sumatra's kust,* in Serdang, in Padang en Bedagei, in Bahra, enz. Het kwaad der overstroomingen is over hand *toegenomen,* in de laatste jaren *met angstwekkende snelheid.* Ondernemingsafdeeli waar 10 à 12 jaar geleden nog tabak werd geplan later werd vervangen door rubber, zijn thans ver in onbegaanbare moerassen en paja's. Hierbij v constateeren, dat het kwaad voortdurend en snel gerop kruipt langs de rivieren, hier onder dezen, onder genen invloed, doch overal ten deele om erosie van het heuvelterrein eerstens een grooten en zandafvoer in de rivieren tengevolge heeft, door de rivier haar eigen bedding ophoogt en ten zelfs boven het omringende land uitkomt, in b tijden alles overstroomend en onder water z Onze ondernemers zijn daartegen in vroegere reeds opgetreden met het opwerpen van dijken, aanplanten te beveiligen, hetgeen geleid heeft to bekenden wedstrijd in het verhoogen en verzwar dijken om het water uit den eigen aanplant te ho met het gevolg, dat het daar heenstroomde, waar dijk was of deze niet zoo hoog was, een uitweg kend door den aanplant der bevolking of van der kapitaalkrachtige ondernemingen. Eerst seder trekkelijk weinige jaren is de anarchie op dit ge gedeeltelijk gebroken en komen de aanvragen voo langrijke werken bij Locale Werken en den Cul raad binnen ter fine van goedkeuring, waarbij da oordeeld wordt of het werk ook de belangen van deren of van het algemeen kan schaden. Thans oprichting van waterschappen begonnen, waar door de betrokkenen sedert 1924 *f* 30.000 's j. w bijeengebracht. Locale Werken stelt zich voor in critische gedeelten van de verzande benedenlo belangrijke baggerwerken uit te voeren, om het w de gelegenheid te geven sneller naar zee te komen. rapport van L. W. zal de verbetering van een 1 rivieren en rivier-complexen omvatten, waarvoor zeer globaal — *f* 3.5 millioen noodig zal zijn. plannen toetst de „D. C." aan hare inzichten.

Bescherming der bevolking. China en Indië.

Ook de *Deli Crt.* (6 Juli) wijdt, evenals het „Soer. (27 Juni), een hoofdartikel aan de rede van den r van Bandoeng in den Volksraad. Zij kan zich aans bij het betoog van het „Soer. Hbl." om de bevolking het gevaar van het communisme te beschermen en gebruikmaking van het Kon. Besl. van 17 Dec. 191 Sarekat Rajat tot een verboden vereeniging te verk en aan hun actie, in welken vorm ook, een resoluut te maken. *Het wordt de hoogste tijd.* De regent van doeng heeft — volgens de „D. C." — een goed werk daan met in den Volksraad de ware verhoudingen het communisme en de bevolking eens in het volle te plaatsen. Hij zeide daar o.a. met onmeedoogende delijkheid: „De wijze waarop het Inlandsch bestuur de desahoofden gehoond werden, is meer dan erg Over de geheele Preanger hoort men dezelfde klacht de terreur, die de Sarekat-Rajat-leden, vooral de zo naamde roode garde, de *S.-R.*-padvinders, uitoefen Het is voor de bevolking ten eenenmale onbegrijp dat wij tegenover die orde-verstorende acties der een houding aannemen, niet overeenstemmend met gedachtengang. De leden der S.-R. in de desa's droom van communistische treinen en booten, waarmede overal gratis konden reizen, van distributie van kleeren en eetwaren uit een gemeenschappelijke goe van verdeeling van gronden en het wonen in g huizen en het bezit van blanke vrouwen".

De Loc. (29 Juni) bevat een overzicht van de be woording der bij *het welvaartsonderzoek* kort geleden stelde vragen, zooals dit geschiedde door den land consulent *te Soemedang.* Het *Soer. Hbl.* (3 Juli) b dat er reden is om met de publicatie der conclusies den landbouwconsulent ietwat voorzichtig te zijn is best mogelijk dat de toestand in de afd. Soem te wenschen overlaat, doch dit blijkt volstrekt n de door den bedoelden consulent gegeven feiten fers. Het *onderzoek naar den belastingdruk,* door de *Meijer Ranneft* gehouden, is weer iets anders da z.g. „welvaartsonderzoek", waaraan de landbouw lenten bezig zijn.

De heer *Zentgraaff* schetst in het *Soer. Hbl.* (29 en 30 Juni) de aangrijpende logica in de ontwikkeling der beurtenissen in Oost-Azië en wijst op de diepe betee nis der Zuid-Chineesche relletjes. Zij zullen vermoedel wel weer worden bedwongen — zoo schrijft Z. o.m. wij gelooven, ook omdat wij *hopen,* dat de jongste

tenissen nog niet het sein zullen zijn tot de *algemene Aziatische beweging* tegen het Westen. Maar het absoluut zeker, dat bewegingen als welke zich thans Zuid-China afspelen, na eenigen tijd door andere en sterkere zullen worden gevolgd, en dat alle omstandigheden sturen in de richting van den grooten strijd in en den Pacific. Wij hebben gezien, welke rol het bolshewisme daarin speelt. Het moge zich nu eens krachtiger, dan weer zwakker in de openlijkheid demonstreeren, het blijft door zijn listige exploitatie van het in laatste decennia zoo duidelijk tot uiting gekomen nationalisme in Azië, een voortdurende bedreiging.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

Een opvallend bericht.

In de „Perniagaän" van 28 Februari 1925 is een bericht overgenomen van den correspondent der Javabode te Djocjacarta, dat zeker wel de aandacht vraagt waarin wordt medegedeeld, dat het aan den wedono van Tegal Redjo en den assistent-wedono van Pakis, de afdeeling Magelang, is gelukt opheldering te geven in niet minder dan een 16-tal moordzaken, welke de laatste 12 jaren hebben plaats gehad en die tot geene strafvervolging hebben kunnen leiden.

Aan de betrokken dorpshoofden, die die misdrijven hadden te onderzoeken en daartoe niet in staat bleken te zijn, kan, naar de meening van den berichtgever, onder die omstandigheden, moeilijk het bewijs van trouwe plichtsvervulling worden uitgereikt.

Door samenwerking met de veldpolitie is het succes bereikt en zijn thans een 6-tal dier moordzaken tot volkomen klaarheid gebracht.

Zoowel de slachtoffers als de moordenaars behoorden tot eene rooverbende die verblijf hield in het met slechten naam bekend staande district Tegal Redjo, van welks desahoofden men kan zeggen dat geen 3/4 betrouwbaar is.

De gronden van het district behooren niet tot de beste van Java; de dientengevolge ontstane moeilijke levensomstandigheden voor de bewoners kunnen de aanleiding zijn dat er onder hen personen gevonden werden, die voor de verovering van hun bord rijst den slechten weg zijn opgegaan.

Uit een gevonden geschrift put men het vermoeden, dat de zich thans schuil houdende schrijver van den vroegeren loerah van Tegal Redjo in de zaken is gemengd, terwijl, toen eenmaal één der zaken tot helderheid was gebracht, het onderzoek der andere 15 zaken geen aanleiding tot moeilijkheden meer gaf.

Zelfs heeft men nog hoop ook meerdere moordzaken te kunnen ophelderen.

Aan het bovenstaande is nog de mededeeling toegevoegd, dat men, met eene kleine geldsom als loon, bij de rooverbende te Tegal Redjo terecht kan voor het plegen van een moord, ook zelfs op de kameraden.

Een hunner was door 5 kameraden zoodanig op zijn hoofd geslagen dat de hersenmassa uitpuilde.

Het lijk werd daarna verbrand en de asch in de rivier geworpen.

Van een der andere roovers, die men geslacht had, werd men het hart uit het lichaam genomen, dat daarna door den moordenaar werd opgegeten.

Een echtgenoot, die bezwaren had tegen eene buitenechtelijke relatie zijner vrouw, werd, op haar verzoek, door lieden van Tegal Redjo geworgd, toen hij 's nachts in zijne woning op de balei-balei lag te slapen.

De bank werd bestrooid met rijstepap, gemengd met stukjes geitenvleesch, ten einde den schijn te geven dat de persoon tengevolge van ziekte was gestorven.

Aan den loerah werd officieel van het overlijden kennis gegeven en door dezen de vergunning tot begraven verleend.

Zooals gezegd, wil men trachten ook andere moordzaken nog tot klaarheid te brengen, doch dit onderzoek moet met voorzichtigheid en beleid plaats hebben. Zonder twijfel zijn aan zulk een onderzoek moeilijkheden verbonden, omdat, uit vrees voor bloedwraak, er niet veel personen zijn die openlijk als getuige voor de leiding willen komen en eene duidelijke uiteenzetting van plaats gehad hebbende feiten willen geven.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

De Hindoes en de Mohamedanen in Engelsch-Vóór-Indië.

Hoewel, zoo schrijft men in de „Sinar Sumatra" van 24 Februari 1925, de partij der Swaray-isten in Engelsch Voor-Indië kan wijzen op menige gunstige beschikking van de verschillende provinciale wetgevende vergaderingen op de door de partij voorgebrachte onderwerpen, zoo geeft hare beweging voor het groote politiek beginsel van de vrijmaking van het volk, herhaaldelijk aanleiding tot groote teleurstellingen en tegenslagen, die voortspruiten uit het volk zelf, dat, op het terrein van den godsdienst, wanhopig is verdeeld.

Volgens de mededeelingen in de plaatselijke nieuwsbladen heeft de vrijmaking van Engelsch Voor-Indië geen grooter aanvaller en bestormer dan de groote godsdienstige tegenstellingen, welke tusschen de Hindoes en Mohamedanen bestaan.

De Mohamedanen, die een belangrijke groep in Engelsch Voor-Indië vormen, zetten zich op het stuk van den godsdienst schrap en verstoren, zonder behoorlijke motieven, herhaaldelijk de rust en orde, welke eindigt met het tegenhouden hunner actie.

Inderdaad zijn de godsdienstige tegenstellingen tusschen Hindoes en Mohamedanen zoodanig, dat alleen talrijke tactvolle en welwillende wederzijdsche besprekingen de hartstochten in bedwang kunnen houden en dat van een willekeurig ingrijpen van hooger hand geen sprake kan zijn.

De godsdienst der hindoes, die over de geheele wereld reeds sedert eeuwen bekend is, is niet met andere godsdiensten te vergelijken.

Hij is anders.

De Mohamedaansche godsdienst heeft eveneens zijne eigen richting en een zóódanigen eigen wil, dat scheiding van de Hindoes wel noodzakelijk is.

De Hindoes zijn vele malen sterker in aantal dan de Mohamedanen, doch geen der groepen wordt moede van den strijd voor de propaganda van eigen godsdienst, hetgeen herhaaldelijk tot conflicten en openlijke rustverstoringen aanleiding geeft, waarbij dan eens deze, dan gene partij het onderspit delft.

Men krijgt, naar de meening van den schrijver, den indruk, dat de rust in Engelsch Voor-Indië niet te bereiken is.

Wel hoort men niet altijd van verwikkelingen in bepaalde centra en ziet men de bevolking samenwerken voor het swaray-beginsel, doch dan verneemt men weer van bloedige rustverstoringen elders, waarbij de tegenstanders der winnende partij met kracht worden uitgestooten of ook wel van het tot stand komen van een accoord tusschen Hindoes en Moslims.

Er zijn vele aangelegenheden, waarbij deze groepen zeer goed samen kunnen werken, doch, wanneer een godsdienstig onderwerp ter sprake komt, laait de hartstocht weder zoodanig op dat geschillen en twisten ontstaan, die tot scheiding aanleiding geven.

Eene andere opmerking van den schrijver is, dat de Hindoes dikwijls verwikkelingen in het leven roepen, die bepaald onnoodig zijn.

De leiders der beweging zijn natuurlijk op de hoogte daarvan, doch gaan voor die bewegingen op zijde, in afwachting dat het verlangen naar de vrijheid allen weder te zamen brengt.

Het kan niet worden ontkend dat de leiders van beide partijen reeds vele malen oprecht hebben gepoogd tot eene schikking langs vredelievenden weg te geraken, doch tot een accoord is men tot heden nog niet kunnen komen.

Wel was men destijds, n.l. vóór de arrestatie van den volksleider M. K. Gandhi op den goeden weg en kon men op goede uitkomsten wijzen, doch sedert dien tijd laaiden de godsdienstige hartstochten weder op en kan men tot heden maar niet tot overeenstemming komen.

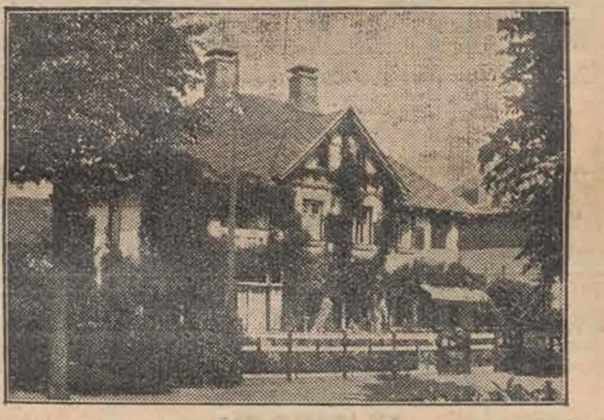
Talrijk zijn de comité's geweest, waarin personen van naam zitting hadden en die door voortdurende besprekingen streefden naar het in het leven roepen van een vergelijk, doch, niettegenstaande die ernstige bemoeiingen is geen succes verkregen en is de afstand tusschen Hindoes en Mohamedanen in Engelsch Voor-Indië steeds groot.

Men wil thans nogmaals eene poging doen om het onderwerp te behandelen.

Volgens de mededeelingen in de laatste nieuwsbladen zouden de leiders van beide groepen, bestaande uit een 49-tal personen van naam, te Delhi in comité zijn vereenigd, ten einde een vorm te vinden, welke beide partijen bevredigt en ook op den langen duur proefhoudend zal blijken te zijn.

Dr. Bessant zal daaraan medewerken.

Na deze besprekingen, waarin men van weerszijden gelegenheid zal hebben op elkanders fouten en vergissingen te wijzen, ligt het in de bedoeling het comité

permanent te verklaren, dat tot taak zal hebben de uit de gemaakte regeling voortspruitende geschillen terstond te kunnen behandelen.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

De Indische Gids.

Inhoud der Augustus-afl. Het Paketvaart-contract, door W. van Braam. — Nederland in Indië, door J. R. Beversluis. — Een koloniaal avontuur in de XVIII eeuw (Maurice Benyowski, gouverneur van Madagascar), door Ed. van Ghert. — Het priesterwezen bij de Dajaks van Kota Waringin (slot), door Jb. Mallinckrodt. — Emigratie naar de Lampongsche districten, door George Nypels. — Varia (Het Amerikaansch-Nederlandsch grensgeschil over Miangas. — Legerbestuur en communisme. — De Britsch-Indische regeering en de pelgrimsvaart naar Mekka). — Revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie.

Toekomst luchtvaartverkeer met Indië.

In de (Groene) Amsterdammer bespreekt A. Plesman de toekomst van het luchtvaartverkeer met Indië, waarbij 't wachten is op de grondorganisatie. Deze kan in enkele jaren gereed zijn, indien zij goed ter hand wordt genomen. Wat deze grondorganisatie betreft, zijn wij echter afhankelijk van het buitenland. Ieder land zal naar zijn koloniën den weg kiezen, die het meest over eigen gebied voert en zoo zullen de Fransche wereldluchtlijnen stellig anders loopen dan de Engelsche. Het geluk wil, dat onze weg naar de Oost, evenals de Engelsche weg naar Indië en Australië, grootendeels over Engelsch gebied gaat. De Engelschen, de goede organisatie van het Nederlandsche vliegwezen waardeerend, werken gaarne met ons samen aan den opbouw van een luchtweg naar Indië. Zij hebben ook in Azië reeds het meest tot stand gebracht.

Deze weg zal daarom vermoedelijk grootendeels loopen, zooals van der Hoop hem gevlogen heeft. Misschien dat het stuk Karachi-Calcutta verkort kan worden, en dat van Calcutta watervliegtuigen direct op Rangoon zullen vliegen. Voorloopig zou de reis in etappes verdeeld moeten worden. Dat de luchtverbinding zal komen, staat onomstootelijk vast. Zij is noodzakelijk, omdat Europeesch en Aziatisch Nederland dan slechts enkele dagen reizens uiteen liggen, een factor van de grootste beteekenis voor beider welvaart. Het vliegtuig alleen kan den band tusschen Moederland en Koloniën zóó dicht aanhalen, dat de eenheid van ons Nederlandsch Rijk hechter wordt dan ooit. Economisch en politiek zal daarom de luchtverbinding tusschen Amsterdam en Batavia van het grootste belang blijken te zijn. (Vaderland).

Uit de Tropische Natuur.

Onder dezen titel heeft Dr. H. C. Delsman een werkje doen verschijnen — als eerste eener serie „Bibliotheek van de Ned.-Indische Natuurhistorische Vereeniging" — hetwelk een aantal opstellen bevat van den meest verscheiden aaard over onderwerpen uit de Indische natuur. De lezers van het weekblad „De Indische Post" maakten reeds eerder kennis met den inhoud dezer interessante schetsen.

Borneosche Expedities.

Het Indisch Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen heeft bij de Topografische Inrichting te Weltevreden een plan gepubliceerd voor een expeditie ten behoeve van de topografische en natuurwetenschappelijke exploratie van een gebied in Midden-Oost-Borneo, nader aan te duiden met den naam Boven-Beraoe.

In 16 paragrafen wordt beknopt het doel van het onderzoek omschreven, de keuze van de te volgen route, de toegangswegen, en verder alles wat er aan zulk een expeditie vast zit.

Gelijktijdig is verschenen een verslag van een reis naar Centraal Borneo, van October 1924 tot Maart 1925 door P. Dakkus, hortulanus van 's Lands Plantentuin.

De Periskoop. Algemeen Weekblad voor Suriname.

Het Nr. van 27 Juni bevat een historisch overzicht der ontwikkeling van „het brandwezen in de kolonie Suriname", door Fred. Oudschans Dentz. — Verder o.m. een artikel van A. Ph. S(amson) over de tooneelspeelkunst in Suriname.

Het Nr. van 2 Juli is geheel gewijd aan Dr. H. D. Benjamins, Surinamer van geboorte. van wien het op dien datum juist vijftig jaren geleden was dat hij te Leiden promoveerde tot doctor in de wis- en natuurkunde. Deze herdenking nam de redactie van de Periskoop te baat om op de groote en veelzijdige verdiensten van Dr. Benjamins voor zijn geboorteland het volle licht te doen schijnen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 52 (27 Juni '25). Taylorsysteem toegepast in den landbouw, door Tiauw Hok. — Een nieuwe katoengebied, door D. — O... en nieuwe gezichtspunten betreffende de behandel... van koffie- en rubberculturen in gemengd bedrijf, d... O. Birnie. — Sprokkelingen uit de buitenlandsche p... — Kan men blijvend, op een zelfde stuk grond, ta... planten? door P. D. — De tani op de wereldmarkt. ... lezing van den hr. J. van Gelderen. De inlandsche ... port: een hefboom voor de volkswelvaart. — De p... olie-bereiding.

De Indische Culturen.

Het Nr. van 15 Juni (10e jaarg. No. 12) bevat ... Wortelziekten, door J. R. Harmsen. — De hoofd... onzer nationale inkomsten in gevaar! (overgenomen ... het Koloniaal Weekblad). — De bereiding van Rob... koffie, door Dr. A. J. Ulteé. — Uit buitenlandsche ... schriften (De oliepalm).

De Bestuursgids.

Het Soer. Handelsbl. van 22 Juni deelt mede:

Het eerste nummer van den eersten jaargang is ... schenen van de Bestuursgids voor Inlandsche am... naren, waarvan het secretariaat van de redactie ... vestigd is te Weltevreden, Kramat 93.

Het abonnement is ƒ 5 per jaar, bij halfjaarlijks... vooruitbetaling.

De aflevering wordt geopend met een „ter inleid... van A. Dj., waarin gezegd wordt, dat de drang naar ... vormingen niet alleen uitgaat van de overheid, ... ook van beneden, van het volk, welke zich nu eens s... taan uit, dan weer geleid wordt door internatio... stroomingen.

De taak van het Inlandsch bestuur in het huid... staatsbestel wordt steeds zwaarder. Het heeft den scha... te vormen tusschen oude vormen en nieuwen ge... Dat aanknoopingspunt tusschen staatszorg en volksv... langen is intusschen steeds moeilijker te vinden.

Daarom moet de Inlandsche bestuursambtenaar ... bezitten dan tact, kennis en toewijding. Hij moet zich ... de hoogte stellen van het leven en streven van zijn ...

Om die reden nam de regentenbond „Sedio Moeljo... December 1924 te Djokjakarta het initiatief om een ... schrift uit te geven, dat den Inlandschen bestuurs... van nut kan zijn.

Behandeld zullen worden onderwerpen van be... voor de ontwikkeling van land en volk in het alge... en voor de moreele en intellectueele ontplooiing van ... Inlandsch bestuur in het bizonder.

De artikelen zullen geschreven worden in het Ne... landsch, Javaansch, Soendaneesch en Maleisch.

Voorhands zal het tijdschrift maandelijks verschij...

De verdere inhoud van dit eerste nummer word... genomen door artikelen van prof. mr. B. ter Haar ... „Inheemsche rechtsbedeeling op Java"; van prof. dr. ... A. H. Djajadiningrat over „Het Inlandsche bestuur ... de Islam"; van prof. dr. Logeman over „de Waters... van het autonome regentschap" en varia.

Inter-Ocean.

Inhoud der Juni-afl. Butterflies from the Netherl... Indies (Frontispiece). — The Singapore-base, ... Australian interpretation, bij H. D. Newby). — The h... hunters of the Moluccas, by E. Perne. — America c... to Java. A short desription of how the American Tou... „do" Java, by Djembattan. — Netherlands India ... Great Britain; the call for commercial co-operation ... Th. C. Coote. — Wonders of tropical nature. — To... rambles in East Java (to Malang, Tosari, the Bromo ... the Sandsea).

De Indische Mercuur.

No. 31 (31 Juli '25). Kakao, von Prof. Sr. Tr. ... besproken door Prof. Dr. W. Roepke. — Archief vo... Koffiecultuur, besproken door Prof. Dr. F. A. ... Went. — Reorganisatie van de bergcultures. — ... ganda-afdeeling der Int. Ver voor de rubber- en ... cultures in Ned.-Indië. — Overzicht van de pro... markt op Java en Madoera gedurende het eerste ... taal 1925 (vervolg). — Kultuurberichten. —Kleine ... deelingen. — Financieele berichten en verslagen, ... mede de overige wekelijksche rubrieken.

Jaarboek Geol.-Mijnb. Genootschap.

Behalve den gewonen inhoud bevat jaarg. 1925 ... het Jaarboek van het Geologisch-Mijnbouwkundig ... nootschap voor Nederland en Koloniën nog een ... tal artikelen. In het eene wordt Prof. ir. R. W. van ...

en herdacht door Prof. J. A. Grutterink; het portret van den overledene is voorin het boek geplaatst. Het andere is geschreven door Dr. N. Wing Easton ter eere van Dr. R. D. M. Verbeek, die onlangs zijn 80sten verjaardag vierde.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 56, No. 6 (Juni '25). Regeering en oppercommando in Frankrijk 1915-17 (slot). — Vliegtochten onder moeilijke omstandigheden, door G. Th. Clothouber. — De steunvoeten van den geweermitrailleur M. 15, door P. Scholten. — Eenige toepassingen van de sterkstroomtechniek in den oorlog, door Th. Canter Visscher. — Opmerkingen over Compagnies-administratie, door Camurs. — Overzicht van tijdschriften.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Jaarg. 9, No. 6 (Juni '25). Heveaoculatie's als plantmateriaal, door Dr. J. Schweizer. — Heveazaad als plantmateriaal, door Dr. W. H. Arisz. — Rubber-olie, door ir. W. Spoon. — Samenstelling en eigenschappen van bevolkingsrubber, door ir. W. Spoon.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Aug.-afl. bevat een drietal fraai geïllustreerde bijdragen, nl.: Een bezoek aan het „Museo Kirchenano" te Rome, door W. O. J. Nieuwenkamp. — Was-batik in Midden-Celebes, door J. W. van Nouhuis. — Zeden en gebruiken bij de Makasaren, door J. H. B. Jaspers (vervolg).

De Indische Post.

Uit de inhoud van No. 29 (20 Juni '25). Uit den Volksraad, door W. A. P. — Iets over onze telefoon in Indië. — Onze fiscale politiek en hooge belastingen, door M. J. Kelling. — Rassen-vooroordeel en -wetenschap. — Mensch, dier en plant in de legende. — De Indische Vrouw, door arts E. H. Hermans.

Indonesia Merdeka.

De verschillende bijdragen welke de dubbel-afl. Juni-Juli '25 vormen, zijn als volgt getiteld: L'histoire se répète. — Men drale niet. — Geen terugtred. — De positieve zijde. — Fluisteringen van den Boozen Geest. — Trouw aan het geloof. — Indonesiërs en tuberculose. — Over het algemeen nietszeggende titels, maar hun inhoud zegt des te meer.

Bijdragen over Plantenziekten.

In de Juli-afl. van het Tijdschrift voor Plantenziekten schrijft P. van der Goot over de verspreidingswijze van virusziekten van het aardappelgewas (mozaiekziekte, bladrolziekte) op Java.

Mededeeling No. 20 van het Dep. van Landb. Nijv. en Handel in Suriname bevat eene voorloopige mededeeling door Dr. D. S. Fernandes over den stand van het onderzoek naar de oorzaken van de „instervingsziekte" van de cacao.

• • •

Moment-opnamen uit de dierenwereld van Sumatra (vervolg), door D. J. v. B. (Aarde en haar Volken. Juli '25).

Bromo-tocht, door M. O. W. Met ill. (Eigen Haard. 25 Juli '25).

Overzicht van de Maleisch-Chineesche en Chineesche pers over de maand Mei 1925. Samengesteld door het Kantoor voor Chineesche Zaken. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Nederlandsch-Indisch Landbouw-Syndicaat. Verslag over het jaar 1924. (Soerabaia, E. Fuhri en Co.).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers, 1925, No. 26. (Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Singkatinwinning. Verslag over het exploitatiejaar 1924—25 (1 Maart 1924—28 Febr. '25).

Opiumfabriek. Jaarverslag over 1924. (Departement der Gouv. bedrijven in Ned.-Indië). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Toelichting van de nieuwe regeling omtrent de verhuring van gronden voor landbouwdoeleinden in de Vorstenlanden Soerakarta en Djokjakarta. Vastgesteld bij de Ordonnantie van 15 Jan. 1918 (Stsbl. No. 20). Samengesteld en herzien door het Departement van Binnenl. Bestuur, afd. Agrarische Inspectie. (Weltevreden, Landsdrukkerij, 1925).

Nieuw adresboek van geheel Nederlandsch-Indië 1925 (een en twintigste uitgave), door Kleian. (Weltevreden, Emmink).

Het Ned.-Indische scheepvaartverkeer met het buitenland gedurende 1924 (slot). (Korte Berichten, 26 Juni 1925).

Suriname en Soekamandi, door F. C. van Aerssen Beyeren. (Econ.-Statistische Berichten, 29 Juli '25).

De Nederlandsche Zendingsschool te Oegstgeest, door Ellen Forest. (Ontleend aan Eigen Haard). (De Banier, 19 Juni '25).

Het Volkshuisvestings-Congres 1925. (Bespreking der reeds verschenen prae-adviezen). (Ind. Bouwkundig Tijdschr., 31 Mei '25).

Het Mahomedanisme op Flores (vervolg). (Katholieke Missiën, Juli '25).

Verslag omtrent den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië over het jaar 1924. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Een revolutionnair in Indië (nl. S. E. W. Roorda van Eysinga), door S. Kalff. (Ind. Verlofganger, 31 Juli '25).

Belangstelling in Indië (vervolg), door Mr. Dr. (Holland Express, 1—8 Aug. '25).

Suriname.

Men mag er een bewijs in zien van toenemende belangstelling in Suriname dat er uit Sabang een aansporing komt aan den Nederlandschen ondernemingsgeest om Gouverneur van Heemstra te helpen in zijn taak om Suriname uit zijn verval op te heffen. Die aansporing is in de „Economisch-Statistische Berichten" van 29 Juli gedaan door F. C. Baron van Aerssen Beyeren van Voshol.

De schrijver is getroffen door de wordingsgeschiedenis van de op Java juist geopende onderneming Soekamandi. In hetgeen hier tot stand gebracht is, ziet hij een schitterend voorbeeld voor wat er nog van Suriname groeien kan, wanneer hiervoor slechts de noodige ondernemingsgeest gevonden kan worden:

„Soekamandi, de pas geopende onderneming van de bekende Maatschappij ter Exploitatie der Pamanoekan-Tjiasemlanden, ligt in het Oostelijk deel der residentie Batavia, in een streek, die enkele jaren geleden onvruchtbaar, ongezond en schaars bevolkt was: een achterlijke landstreek. Water was er te veel of te weinig, afhangend van het jaargetijde, zoodat het land voor cultuur ongeschikt leek.

In dit gebied is een wonder verricht: in enkele jaren tijds verrees hier een groote cultuuronderneming (vezel en tapioca) met fabrieken, een Europeesche woonwijk en een Inlandsche vestiging van tienduizenden zielen onder gunstige hygiënische omstandigheden. In de naaste toekomst zal bovendien de bouw van suikerriet in het groot ter hand genomen worden."......

Dan haalt de schrijver uit het verslag van de officieele opening der onderneming het volgende aan:

„Waar een groot jaar geleden nog jungle was, waar men bij iederen stap anderhalve voet in het water tjompte, werd het bosch opgeruimd, de grond door een vernuftig draineeringsstelsel drooggelegd en beplant met sisal en tapioca."

Na nog eenige aanhalingen uit de rede van den bedrijfsleider en van den resident, waaruit blijkt welk reuzenwerk daar verricht is en wat ook van overheidswege is gedaan, vervolgt de schrijver:

„Daar de landstreek zelf arm aan werkvolk was, kwamen 10 à 20.000 koelies, grootendeels van Cheribon, om den aanplant te beginnen.

Een wonder, zeiden wij hierboven?

Welneen! Een schoon voorbeeld van menschelijk kunnen, te Soekamandi gegeven, Suriname ter leering.

Wij weten het, de omstandigheden zijn in Suriname gansch anders: maar zijn er ook niet meerdere punten van overeenstemming, vooral in den weinig bemoedigenden aanvangstoestand?

Moet men in Suriname, vooral voor landbouwarbeid, altijd rekening houden met de noodzaak om werkvolk te importeeren, ook Soekamandi leverde niet de noodige werkkrachten. Natuurlijk is het probleem van gebrek aan werkvolk, of liever aan werkwillig volk, in Suriname veel moeilijker op te lossen, zooals uit de geschiedenis blijkt; en de aanvulling van het tekort, die maar eventjes van den anderen kant der aarde komt, bewijst wel hoe moeilijk dit euvel te verhelpen is. Maar naast dit verschil treft ons toch eene mogelijke overeenstemming. Wat heeft, zoo vragen wij ons af, den toevoer van tienduizenden vrije koelies uit Cheribon mogelijk gemaakt als het niet geweest is, nevens het uitzicht op dadelijk loonenden arbeid, de kans op blijvend gewin

en welvaart, die van het begin af het pionierswerk heeft gekenmerkt? Het is alsof een frissche geest de moerasdampen en andere narigheden voor zich uitdreef en bezieling gaf aan allen, die aan de reusachtige karwei medewerkten.

Zulk een ondernemingsgeest zou in Suriname het prachtigste werk kunnen doen.

De arbeidsschuwheid, welke de stadsbevolking van Paramaribo in het bijzonder voor landarbeid aan den dag legt, is ten deele verklaarbaar uit historische factoren (afschaffing slavernij), en er scheen tot nu toe weinig of niets aan te doen te zijn om die te overwinnen. Het spreekt van zelf dat dit vraagstuk door ieder die Suriname bestuurd of bestudeerd heeft als van primair belang beschouwd werd, en het stemt dus niet bemoedigend dat nog steeds geen verandering ten goede te bespeuren valt in het onevenwichtige beeld van een hoofdstad met een veel te groote bevolking, dus met werkloosheid, omringd door een vruchtbaar gebied dat chronisch gebrek aan arbeidskrachten heeft.

Het in cultuur brengen van land met gebruikmaking van de beschikbare stadsbevolking zou dan ook een stap in de goede richting zijn, en nu is het maar de vraag, of dat overtollige, werkelooze deel der bewoners van Paramaribo steeds aversie zal blijven toonen voor loonenden arbeid, ook indien hun daartoe de gelegenheid kon geboden worden op de wijze zooals Soekamandi te zien geeft, dat wil zeggen indien diezelfde frissche geest, die hier tot zulk een snel en groot resultaat leidde, ook ginds eens kon gekweekt worden, waartoe omvang en opzet van het geheele werk en verzorging van allerlei details zooveel vermogen bij te dragen."

Zonder critiek te willen oefenen op den goeden wil, den ijver en de deskundigheid van vroegere pioniers, durft schrijver de vraag stellen, omdat hij meent, dat aan wat de van landbouwarbeid afkeerige Paramaribobewoner in den regel als werkgelegenheid te zien kreeg, die elementen ontbroken hebben, die hem van zijn afkeer kunnen genezen.

Onze ruimte gedoogt niet nog meer over te schrijven uit het mooie artikel van Baron van Aerssen Beyeren. Alleen dit nog:

„Zulk een gebeurtenis, de opening van een groote cultuuronderneming met grootscheepsch voorbereidend ontginningswerk, maar tevens met zichtbare kans op welslagen en voorspoed, zou, meenen wij, in Suriname in het tijdperk na de afschaffing der slavernij, een novum zijn en in zooverre is een beroep op hetgeen tot nu toe niet mocht slagen, geen afdoend argument."

Onzerzijds wenschen wij hieraan toe te voegen, dat de Amerikaansche Bauxiet-onderneming te Moengo zulk een novum was. In Suriname zou men een goed werk doen te onderzoeken welken invloed dit grootbedrijf op den arbeidszin der creolenbevolking heeft gehad. Datzelfde onderzoeke men met betrekking tot de Amerikaansche katoenonderneming te Nickerie. Daaraan verbinde men een nauwgezet onderzoek naar het aantal voor den landbouw geschikte werkeloozen onder de bevolking van Paramaribo.

* * *

In een artikel in de „Haagsche Post" van 8 Augustus, onder het hoofd *„De Toekomst van Suriname"*, geeft Prof. Mr. J. C. Kielstra een samenvatting van zijn indrukken. Wij hopen in een onzer volgende nummers op dit artikel terug te komen.

* * *

In „Het Vaderland" van 31 Juli een interessante „eigen brief" uit Suriname.

„Het moge in 't Oosten nu en dan bedenkelijk rommelen — aldus de briefschrijver — Suriname ligt voorloopig nog een eind uit de buurt en biedt even goede kansen als Java, Sumatra, enz. De bodem en het klimaat zijn hier niet veranderd, zoodat er geen enkele reden voor bestaat, dat het niet evenals vroeger Nederland's reddende kurk zou kunnen worden"....

De schrijver is — evenals de heer Leys — van meening, dat het voor Europeanen mogelijk is er landbouwarbeid te verrichten.

Wij lezen verder in den brief: „Wat mogelijk zou zijn, en, goed opgezet, kans van slagen heeft, dat is als men hier fabrieken oprichtte, die de cacao verwerkten tot chocolade, cacaoboter, enz. en deze producten exporteerden. Waarom moet de suiker en cacao eerst naar andere landen vervoerd worden en kunnen hier niet terstond de eindproducten vervaardigd worden?"

* * *

In het vorige jaar bespraken wij een door de Zusters Penitenten-Recollectinen van Roosendaal uitgegeven geschrift, getiteld *„Naar de Boschnegers. In de Binnenlanden van Suriname"*. Het betrof de voorbereiding van vestiging — naast het jongens-internaat — van een meisjes-internaat onder leiding van de Zusters van Roosendaal op het Boschnegerdorp Tamarin aan de Cottica-rivier.

In „De Surinamer" van 21 Juni vinden wij n... teressant artikel onder het hoofd *„Een beschaving... onder de Boschnegers"*, waarin verteld wordt ... ontwikkeling die Tamarin thans ondergaat. Ter e... Algemeene Overste zal de stichting den naam ... van „Angelina-Stichting."

Het aantal kinderen, dat er voorloopig wordt ... nomen, bestaat uit pl.m. 25 jongens en evenveel m... met dien verstande, dat daarvan ruim de helft in... De overigen wonen n.l. reeds op Tamarin bij hun ... Tamarin telt zelf reeds goed 20 gezinnen, die ... vaste woonplaats hebben, een bevolking uitmake... ruim 100 zielen.

Het blad brengt een eere-saluut aan de drie ... vrouwen, de Eerw. Soeurs Ignatia, Kleta en ... die naar Tamarin trekken, om er zich ten k... veel offers aan dit werk te gaan wijden.

Lezers, die meer bijzonderheden verlangen te vinden die in „De Maasbode" van 30 Juli.

* * *

„Haarlem's Dagblad" geeft nu ook brieven uit ... name. In het nummer van 1 Augustus een bri... Filaria.

* * *

Men meldt aan „Suriname" van 12 Juni:

„Met tenietdoening van alle vorige beslissing... het Fransche bagno te Cayenne niet meer word... geheven. Slechts de politioneele misdadigers en a... ter beoordeeling van den Minister van Justitie, zu... Frankrijk hun straftijd mogen uitdienen, doch ... moordenaars, brandstichters, etc. blijft het bag... staan."

Curaçao.

Koloniale Postspaarbank.

De „Amigoe" maakt naar aanleiding van het ... over 1924 eenige opmerkingen, waaraan wij ... volgende ontleenen:

Er werden overgeschreven van de Kol. Po... bank op de Rijkspostspaarbank in Nederland 11... jes met een te goed van ƒ 77.316.

Het is zeer waarschijnlijk dat dit bedrag in ... zaak van de pletters afkomstig is, die reeds ... loop van het vorig jaar naar Holland vertrokke... In zooverre blijkt daaruit, dat zeker de meeste ... een aardig bedrag hebben overgespaard. En ... meer dan waarschijnlijk dat ook over 1925 een ... lijke post in het volgend verslag zal voorkomen.

Want het werk der pletters is eerst de vorig... hier beëindigd.

Het saldo te goed steeg in het afgeloopen jaar ... met ruim ƒ 13.000, hetgeen zeer weinig is, vo... aanmerking nemend de zeer ruime verdiensten, ... over tegenwoordig een groot deel van den werk... stand kan beschikken.

Eigenlijk is het onjuist deze conclusie te tr... zich alleen baseerend op de inlagen van de Post... bank, omdat hier in de stad nog meer gelegenh... staat en op veel gunstiger voorwaarden zijn ... penningen te beleggen, o.a. bij de *Hollandsche ... voor West-Indië*, bij de *Maduro's Bank* en bij de ... *en Beleenbank*. En het is een feit, dat daarv... zeer velen gebruik gemaakt wordt.

In de buitendistricten en zeker op de andere ... den blijft de Postspaarbank voor verreweg de ... zoo niet voor allen, de eenige toevlucht om hun ... geld veilig te beleggen en rendabel te maken.

Als men dit goed voor oogen houdt, steekt h... Saba, met een saldo van ƒ 40.000 over 206 i... buitengewoon gunstig af bij de andere eilan... naire met 859 inleggers heeft maar een te... ruim ƒ 30.000, terwijl Aruba met 566 inlegge... ƒ 18.600 belegd heeft. St. Martin met 364 inle... een bedrag van ± ƒ 8400 en St. Eustatius m... leggers en nauwelijks ƒ 4800 maken een ze... figuur. Wat op Saba op de Postspaarbank belegd ... is voor het allergrootste deel, zoo niet uitsluitend, ... familieleden, die in Amerika op de schepen ... zijn, voor dat doel overgestuurd.

Doch ook van de andere eilanden zijn er veel, ... in Amerika als varensgezel hun brood verdienen, ... het is een hooge uitzondering als men hoort dat ...

ter belegging op de Postspaarbank overzenden. meesten maken hun geld schoon op, denken ternood aan hun familie. De Sabaneezen daarenzijn spaarzaam en blijven ook in het buitenland echt aan hun familie en hun geboortegrond.

De Delftsche Pletterij.

Het werk van de *Delftsche Pletterij* op de terreinen de C. P. I. M. is de vorige week geëindigd.

De laatste achtergeblevene pletters gingen per s.s. *ersfoort* weer terug. De vorige week is er groote verkoop gehouden.

Alle overgebleven levensmiddelen, de geheele keuinrichting, de meubileering van het clubgebouw, elen, tafels, biljarten enz. werd ondershands aan iculieren verkocht. Ook de houten woningen, waar pletters gedurende 1½ jaar hun nachtverblijf hadde bad- en waschinrichting enz. vonden gereede ers. Het clubgebouw en alle machines, hijschellen en kranen en de geheele voorraad pneumae hamers enz. werd door de Directie van de C. P. overgenomen, zoodat eventueel later de Isla zelf eigen tanks kan opbouwen.

t geheele werk is ongeveer op tijd voltooid. Bij erste contract werden 43 tanks afgeleverd, bij het e contract werden 95 tanks voltooid. De groottanks hebben 33 M. diameter bij 16 M. hoogte met inhoud van ± 16 millioen liter. Het meerendeel tuurlijk van geringer capaciteit.

C. P. I. M. beschikt door dit nieuwe tankpark n, met wat reeds te voren bestond, over een opuimte voor haar ruwe olie, en haar verschillende ucten, zooals: petroleum, gasolie, gasoline, residu, die door weinig raffinaderijen elders zal geard worden.

uitbreiding van de raffinaderij is hiermede nog geheel voltooid. Men is nu o.a. nog volop bezig de nieuwe electrische centrale met stoom-turbiwaarvan de enorme betonfundatie gereed is, termen begonnen is de verschillende machines op llen.

(*A. d. C.*)

Uitvoercijfers.

Producten van de C. P. I. M.

...olie	936.915 L.	*f*	23.055
...line	9.368 ton	„	323.926
...um	26.882.066 L.	„	2.972.940
....	1.009.350 L.	„	138.800
....	249.749 ton	„	5.186.728
olie	169.539 ton	„	3.910.663
olie	6.755.073 L.	„	628.221
	Totaal		*f* 13.184.333

Totaal uitvoer van Curaçaosche artikelen.

....	98.102 K.G.	*f*	36.430
...ivi	184 ton	„	13.993
...vellen	10.161 K.G.	„	7.400
...hoeden	24.712 doz.	„	84.441
...n	620 ton	„	5.580
....	9.433 K.G.	„	4.634
...schillen	5.375	„	2.895
....	172.699	„	25.897
....	3.079.892	„	22.349
...re artikelen		„	26.534
		f	229.453

Totaal uitvoer 1e kwartaal 1925.

...osche artikelen		*f*	229.453
...olen	20.983 ton	*f*	445.889
...aat	17.099 ton	„	333.440
... I. M.		„	13.184.333
		f	14.193.115

uitengewone groote uitbreiding, die de raffinaer C. P. I. M. in de twee laatste jaren heeft on-, was in de beide vorige kwartalen van het pen jaar reeds goed merkbaar, toen de producn verdubbelde. Toch bereikte de waarde van taal uitgevoerde producten in een kwartaal nog de 9 millioen gld. In dit kwartaal steeg de ie met een groote sprong tot *f* 13.184.333, dat de *helft* van de productie van 1924 en nog an de *geheele* productie over 1923.

iermede het maximum bereikt is, zal de toemoeten leeren. Als de toevoer van ruwe olie nezuela nu maar wat ruimer vloeit, dan in de vorige weken het geval was. Met genoegen zagen t Woensdag weer 3 oliebooten naar Maracaibo ken.

(*A. d. C.*)

Inspecteur van het onderwijs.

Naar het Dagblad van Noord-Brabant verneemt, wordt mr. P. J. J. van den Biesen, oud-schoolopziener in het arrondissement Breda, wonende te Teteringen, door de regeering uitgezonden als inspecteur van het onderwijs op Curaçao. (*Alg. Handelsblad*)

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Pirovano † IV. Nog meer bewijzen.

Notulen Raad van politie 26 Juni 1821:

8. Gelezen zijnde een rekwest van Bernardus Anthony Cancryn en Jacob Thielen in kwaliteit als testamentaire en geassumeerde executeuren in den boedel en nalatenschap van wijlen Johannes Josephus Pirovano, in leven Roomsch pastoor alhier,......"

Wij nemen nu wel aan, dat Ds. Bosch zich bij zijn mededeeling aangaande de begrafenis van Brion vergist heeft.

Uit den Verren Vreemde.

Nogmaals de Marokko-politiek.

Wij veroorloofden ons, met de vrijmoedigheid van den toeschouwer, die op een afstand den gang van zaken gadeslaat, en die zoodoende wèl de details niet duidelijk kan waarnemen, maar er dan ook niet door wordt afgeleid, wij veroorloven ons met de onafhankelijkheid van den buitenstaander, die niet in de geheimen der bureaux is ingewijd, maar hierdoor dan ook niet beinvloed is, een paar malen over de groote lijnen in het Marokko-beleid te spreken.

Vóórdat het conflict er zich in zijn huidig phase gesteld had, verwachtten wij alles goeds van het groote Lyautey-régime, en niets dan allende van het kleine Spaansche gedoe. Had Lyautey eens tegenvallers dan telden wij die niet zwaar, 't waren kleine struikelingen in den overigens goeden gang van zaken. Juichten de Spanjaarden over een kunstig ingezet succes, wij stonden er zonder eenige verwachting van blijvende beteekenis tegenover, het was telkens een voorbereiding tot grooter verlies.

Toen Abd el Krim zich beslist tegen de Franschen in Marokko wendde, hebben wij het gewaagd te wijzen op de vèr-strekkende beteekenis van dit gebeuren, en op de verkeerde voorstelling welke men zich in Frankrijk van dit optreden gaf. Wat wij toen gezegd hebben zal wellicht nog wel een enkele lezer van het Kol. Wkbl. zich herinneren.

Nu is een Fransch officier, R. Kann, in „Le Temps" een artikelen-reeks begonnen, waarin hij verwijten richt tot hen, die de leiding over Marokko in handen hebben, verwijten, die ons inzicht t.z. zeer nabij komen. Daar de Schr. van begin Mei in Marokko aan het vechtfront heeft gediend, krijgt men hier een getuigenis van nabij ter bevestiging van onze waarneming op een afstand.

De instemming betreft de veel grootere beteekenis en den veel grooteren omvang van het gevaar dan de Fransche regeering en de voorlichters der openbare opinie wilden erkennen.

Zoo schrijft hij: „Sedert het einde van April is er ongeveer iederen dag een post gevallen, een gedeelte van een stam afvallig geworden, is de vijand iets vooruitgekomen, is onze linie iets teruggetrokken. Deze gebeurtenissen zijn verzwegen of zijn als onbelangrijke incidenten voorgesteld onder het makkelijke mom van infiltraties. Jammer genoeg, werd de toestand steeds erger, en het werd steeds moeilijker te verklaren, waarom men dringend groote versterkingen noodig had."

In overeenstemming hiermede werd de krijgsmacht in Marokko niet op voldoende sterkte gebracht. Schr. zet dit duidelijk uiteen, om dan tot deze opmerking te komen:

„Eerst begin Juli, toen er gevaar bestond, dat de Riffs zich zouden vereenigen met vijandelijke stammen bij Taza en de verbindingen zouden afsnijden tusschen Algerië en West-Marokko, en Fez in den rug zouden vallen, is 't dat men met tegenzin besloot om drie divisies te zenden."

Ook ten aanzien der niet te verwezenlijken verwachting van een gunstig resultaat van met Abd el Krim aangeknoopte vredes-onderhandelingen stelt de heer Kann zich op 't door ons ingenomen standpunt. Onder de omstandigheden en bij de verhoudingen, welke den toestand beheerschen, moet een zoeken van verzoening den vijand aanmoedigen en de eigen, zwaar getroffen, troepen ontmoedigen. Een vijand, als de Riffijnen, onderwerpt zich niet dan gedwongen.

In een opzicht hebben wij nog geen verklaring gevonden, die zich bij de door ons uitgesproken opvatting aansluit. Volgt zij misschien nog in de aangekondigde artikelenreeks?

Wij hebben uiteengezet dat — en waarom wij niet gelooven aan de mogelijkheid om Abd el Krim te overwinnen, wanneer Frankrijk zich bepaalt en beperkt tot de verdediging van het onder Fransch protectoraat staande gedeelte van Marokko. Geen accoord met Spanje kan hierin afdoende verandering brengen. Er is slechts één grens: *gansch Marokko*. Er is slechts één politiek: *gansch Marokko* geleidelijk beheerschen door de wapens en tegelijk en daarbij aanpassend door geregeld bestuur.

De weg hiertoe is een dure en lange; toch zal hij, als de eenige die afdoend resultaat kan brengen, de minst kostbare en minst tijdroovende zijn. Wordt Abd el Krim niet bestreden en bedwongen tot in de uiterste wijkplaats, dan zal hij uit het gebied waar hij niet gevolgd wordt de Fransche strijdmacht blijven harceleeren. De wijze waarop hij den strijd tot nu toe heeft gevoerd tegenover Spanje en tegenover Frankrijk geeft aan, welke offers het volvoeren van een dergelijk plan zal vragen, en toch — als Frankrijk dien weg niet op wil, zal het in Marokko bloed, geld en roem moeten blijven offeren, tot afgetapt en afgetobd wordens toe. De Tanger-kwestie vertroebelt den toestand nog een beetje meer.

Verbiedt de Algeciras-overeenkomst een optreden van Frankrijk en Spanje samen in geheel Marokko, dan zal die overeenkomst moeten worden herzien. Pijnlijke situatie, wijl daarbij mogendheden gemoeid zijn, met welke Frankrijk nu liever niet over zijn misères in conferentie treedt, maar ook dit is Abd el Krim bekend en 't versterkt zijn positie.

Wil Frankrijk dit nu nog niet inzien, wil het voortgaan met zich wijs te maken dat Abd el Krim door eenige flinke klappen zoo zal zijn te imponeeren, dat hij tot onderwerping zal komen, dan zal later de erkenning van de dwaling toch moeten komen, zooals deze nu, voor enkele punten, reeds komt in de Temps-artikelen.

Het Rapport der Mosoel-Commissie.

Het rapport van de commissie, door den Volkenbond benoemd om de grensquaestie tusschen Turkije en Irak te onderzoeken, is gepubliceerd. Deze commissie bestond uit graaf Paul Teleki uit Hongarije, Afwirsen uit Zweden, en kolonel Paulis uit België. Het rapport zal als basis dienen voor de beraadslagingen van den Raad van den Volkenbond, maar verplicht dat lichaam niet tot eenige beslissing. In het kort samengevat zijn de eindconclusies der commissie, dat het in het belang van de betrokken bevolkingen nuttig zou zijn, dat het betwiste gebied niet werd verdeeld, en dat alle argumenten pleiten ten gunste van de vereeniging met Irak van het geheele gebied ten zuiden van hetgeen bekend is als de Brussellinie, behoudens eenige voorwaarden. Deze voorwaarden bepalen, dat het gebied onder het effectief mandaat van den Volkenbond moet blijven gedurende een tijdperk van 25 jaren, en dat rekening moet worden gehouden met de door de Koerden te kennen gegeven wenschen, dat ambtenaren van Koerdische afkomst zullen worden benoemd voor het bestuur van hun land, de uitoefening van de rechtspraak en het onderwijs op de scholen, en dat het Koerdisch de officieele taal zal zijn van al deze diensten.

Mocht de Raad het billijk achten, het betwiste gebied te verdeelen, dan wenscht de commissie in overweging te geven, dat de beste lijn daartoe zijn zou, die welke nagenoeg de kleine Zab volgt. De z.g. Brussellijn werd aangeduid op de speciale October-vergadering van den Raad van den Bond te Brussel. Zij nadert ongeveer de oude noordelijke grens van het vilayet Mosoel en ligt iets ten zuiden van de Britsche lijn; het daartusschen liggende gebied is echter zeer bergachtig en slechts schaarsch bevolkt.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Nagekomen giften voor PA VAN DER STEUR

van L. A. v. d. BERG		
Jrene	8.—	
L. A.	1.—	
L. F.	1.—	
Totaal	—	f 10.—
van J. EIGENHUIS		
Mej. H. te A.	1.—	
Mevr. A. S. te Z.	1.—	
Dames R. en v. G.	1.80	
S. te B.	2.50	
Mevr. H. C. te H.	2.50	
Mevr. L. te H.	7.20	
Totaal	—	f 16.—
Transporteeren		f 26.—

Transport		[illegible]
van Mr. H. P. DIJK		
B. Cl. te H.	5.—	
M. K. te B.	7.20	
Totaal	—	[illegible]
van J. C. BAARS		
N. N.	1.50	[illegible]
Samen	—	[illegible]
onkosten		[illegible]
over te maken		[illegible]
Verantw. in K. W. v. 23 Ju[illegible]		[illegible]
Totaal		[illegible]

De Secretaris-Penning[meester]
J. C. BAARS

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Daartoe door het Hoofdbestuur aangezocht, hee[ft] heer C. K. Elout, Redacteur van het Algemeen Ha[ndels]blad, die, als bekend, onlangs van een reis naar In[dië] teruggekeerd, zich welwillend bereid verklaard [tot het] over een causerie met lichtbeelden te houden vo[or de] afdeelingen der Vereeniging „Oost en West".

De Besturen der afdeelingen, die wenschen d[at de] heer Elout t.g.t. voor hunne afdeeling zal komen [sprek]ken, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te [doen] aan het Secretariaat der Vereeniging, Heulstraat 17, [Den] Haag. Bizonderheden worden nader geregeld.

Adressen van H.H. Secretarissen der Afdeelingen v[an] de Vereeniging „Oost en West".

Amsterdam: L. D. PETIT, Saxenburgstraat 34h
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Amersfoort: H. J. DE WIT, Huygenslaan 25.
Arnhem: H. J. M. BAUMANN (wd.), Sonsbeekwe[g]
Breda: L. VISSER, 1e Muntstraat 6, Zandberg.
Deventer: Dr. H. D. TJEENK WILLINK, Ce[ntrum]baan 292.
's-Gravenhage: J. C. BAUDOIN, Jacob Hopstraat [illegible]
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek.
Haarlem: H. P. DEINUM, Tuinwijklaan 12, Heem[stede]
Leiden: Mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: L. K. C. RöPCKE, Joh. Vijghstraat 69.
Rotterdam: W. C. SCHALKWIJK, Westersingel 1[illegible]
Utrecht: Mevr. C. J. Rutten—Pekelharing, C. Ever[s]straat 7.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST IS BESTEM[D]

M. Waisvisz, de Riemerstraat 55 te 's-Grave[nhage] als candidaat-gezaghebber bij het Binnenlandsch [Be]stuur.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-IN[DI]SCHEN STAATSDIENST EN VOOR 's LAN[DS] DIENST IN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's [Lands] dienst in Nederlandsch-Indië en Curaçao, waarin [tot] worden voorzien door uitzending vanwege het [Depar]tement van Koloniën, bestaat thans gelegenh[eid tot] mededinging.

1°. Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, [in] het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer bij het M.U.L.O., in het bezit van de hoofdakte en van bijakten;

c. leeraar (of leerares) M. O. Duitsche taal (volledig bevoegd);

d. ijker (met ervaring);

e. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

f. officier van gezondheid 2de klasse (in vasten [of] tijdelijken dienst).

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao: hoofdonderwijzer met akte wiskunde.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Ministerie van Koloniën, 9de afdeeling, onderafdeeling A. B. voor de betrekkingen genoemd onder 1°., *a* t/m *e*), de 8ste afdeeling (voor de betrekking onder 1°., *f*) tot de 10de afdeeling (voor de betrekking onder 2°).

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 8, Den Haag. — Javaansch en Maleisch.

DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG—v. REEDE, taalkleeraressen, Groot Hertoginnelaan 184, Den Haag en Keizersgracht 774, Amsterdam. — Ademhalings- en spreekstoornissen (zoo noodig met inwoning).

Mejuffr. A. M. EIGENHUIS, van Boetzelaerlaan 181, Den Haag. — Lessen L. O. in alle vakken en Wiskunde lagere klassen H. B. S.

Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 104, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

H. GILTAY, Laan van Meerdervoort 516, Den Haag, geeft les in Oud-Fransch recht, Oud-Vaderlandsch recht, Romeinsch recht en Inleiding tot de Rechtswetenschap. Dictaten en excerpten beschikbaar. Leidt op voor cand.-examen Ind. Jurist.

ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Rijstdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

C. ROUVEROY VAN NIEWAAL, Adelheidstraat 7, Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.

J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Vogelkersstraat 5, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. SCHROEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.

STEUERWALD, oud Ass. P.S., Vivienstraat 59, Den Haag. — Lessen in Werktuigbouw en IJzerconstructie.

STUBENROUCH, Leeraar M. O. Handelswetenschappen en Wiskunde, lessen in boekhouden M.O., P. en Praktijkexamens en Wiskunde, Nijmegen.

VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. Javaansch. — Maleisch.

WESSELS, Leeraar M.O.-lessen in Engelsch en Engelsche Handelscorrespondentie, Nijmegen.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Mutaties van 5 tot 12 Aug.

Nieuwe leden.

Agg. M. J. Ackerstoff, Redacteur in Nederland v. h. Soerabajasch Handelsbl., Amsterdam, Molenpad 9. *f* 5.
Dr. J. J. van Wermeskerken, Utrecht, Vossegatsche Dijk 27. *f* 5.—.
J. F. Razoux Schultz, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 232. *f* 5.—.
G. P. van Westerloo, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 33. *f* 5.—.
L. de Vogel, Stationschef te Emmahaven. *f* 5.—.

Afschrijven.

G. J. Ham, Rotterdam, Schiedamsche Weg 268b.
J. van Hettinga Tromp, Malang, Kajoetanganledok 48. (Overleden).

Adresveranderingen.

Dr. H. D. J. Apituleij, Officier v. Gezondheid N.-I. L., van: Amsterdam, Lassusstr. 3 naar: Haarlem, Frans Halsstr. 9. *f* 5.—.
Mevr. Wed. L. C. van Nouhuys, geb. H. A. F. Leyssius, van: Apeldoorn, van der Heijdenlaan 9 naar: Bilthoven, Sparrelaan 1. *f* 5.—.
J. G. W. Asperslag, Bouwkundige, van: Den Haag, Tollensstraat 18 naar: Leiden, Oude Singel 52. *f* 5.—.
Ds. P. Nieuwenhuis, van: Den Haag, Houtrustweg 48 naar: Apeldoorn, Kastanjelaan 2. *f* 2.50.
J. S. Pomper, Haarlem, van: Garenkokerstr. 36 naar: Maerten van Heemskerkstr. 7.
A. Paulsen, van: Solo, Kadipolo naar: Den Haag, Obrechtstraat 303. *f* 5.—.
W. M. Guldenaar, Adj. Inspecteur P.T.T., Den Haag, van: Hotel Pomona naar: Barentzstr. 39.
L. J. Schippers, oud-Directeur B.B., Den Haag, van: ten Hovestr. 39 naar: Sweelinckstraat 61.
Raden Soemarno, Den Haag, van: Eschdoornstr. 64 naar: Sneeuwklokjesstr. 16.
G. W. Beijer, Den Haag, van: Ieplaan 59 naar: Hotel Rode, Korte Houtstraat 13.
L. Nadort, Majoor Intendant, thans p.a. Bureau Divisie-intendant te Weltevreden.
K. F. A. Zeiler, Majoor der Infanterie, van: Padang naar: 3e Bataljon te Poerworedjo.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Ingevuld toe te zenden aan den Secr.-Penningmeester, Heulstraat 17, Den Haag.

De Ondergeteekende wenscht Lid / Begunstiger te worden der Vereeniging „Oost en West", op een contributie van f .... 's jaars (leden f 5.- 's jaars minimum, aan wie wekelijks het Weekblad gratis wordt toegezonden; Begunstigers f 1.- minimum, als uiting van sympathie met het streven).

Naam en Voorletters: ....

....

Beroep of Betrekking: ....

Adres: ....

.... *den* .... *192* .

....
Handteekening.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West- of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichti zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „T biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederl toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aan te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerl 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. In bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetr willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen N

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING. Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken als waarborg voor een en belangwekkende reis.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede d
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkri Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw her
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw her
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-I**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Sarikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Kisaran, Sumatra's O.-Kust, t. z. v. Med